Kr. 1.75 (inkl. oms) Februari 1964

Det Bästa
ur Reader's Digest

ARTIKLAR AV BESTAENDE VÄRDE:

Vetenskapligt ungdomselixir på väg 13
Plåtgåsens sista suck 20
Hur en syfilisdetektiv arbetar 25
Den griniga grizzlybjörnen 29
Vad de Gaulle har i kikaren 34
Bankrånare i ny stil 39
Den människan glömmer jag aldrig 44
Tonåriga vänskapsambassadörer 49
Havets draghästar 54
En sann spökhistoria 60
Nu bygger de hus med helikopter 63
De spetälskas ängel 67
Med gammelfarfar på bio 76
Han förevigade snöstjärnorna 80
Michelangelos Pietà: sorg i marmor 85
Butikstjuvarna stjäl som aldrig förr 94
Det kalla kriget är inte slut 103
Europas äldsta domstol 108
Medicinska myter i vetenskapens ljus 117
Humor i uniform 122
Närgånget porträtt av USA:s nye president 123
Arvet efter onkel Dito 174
Människan bakom namnet 4
Utvidga ert ordförråd 5
I Vår Herres hage 6

MÅNADENS BOK:

Utvandrarna på Mayflower 133
Historien om pilgrimsfädernas resa och deras första år i Nya Världen

VÄRLDENS MEST LÄSTA TIDSKRIFT. UTGIVEN PÅ 13 SPRÅK.
KÖPES I ÖVER 25 MILJONER EX. VARJE MÅNAD.

DB FEBRUARI 64

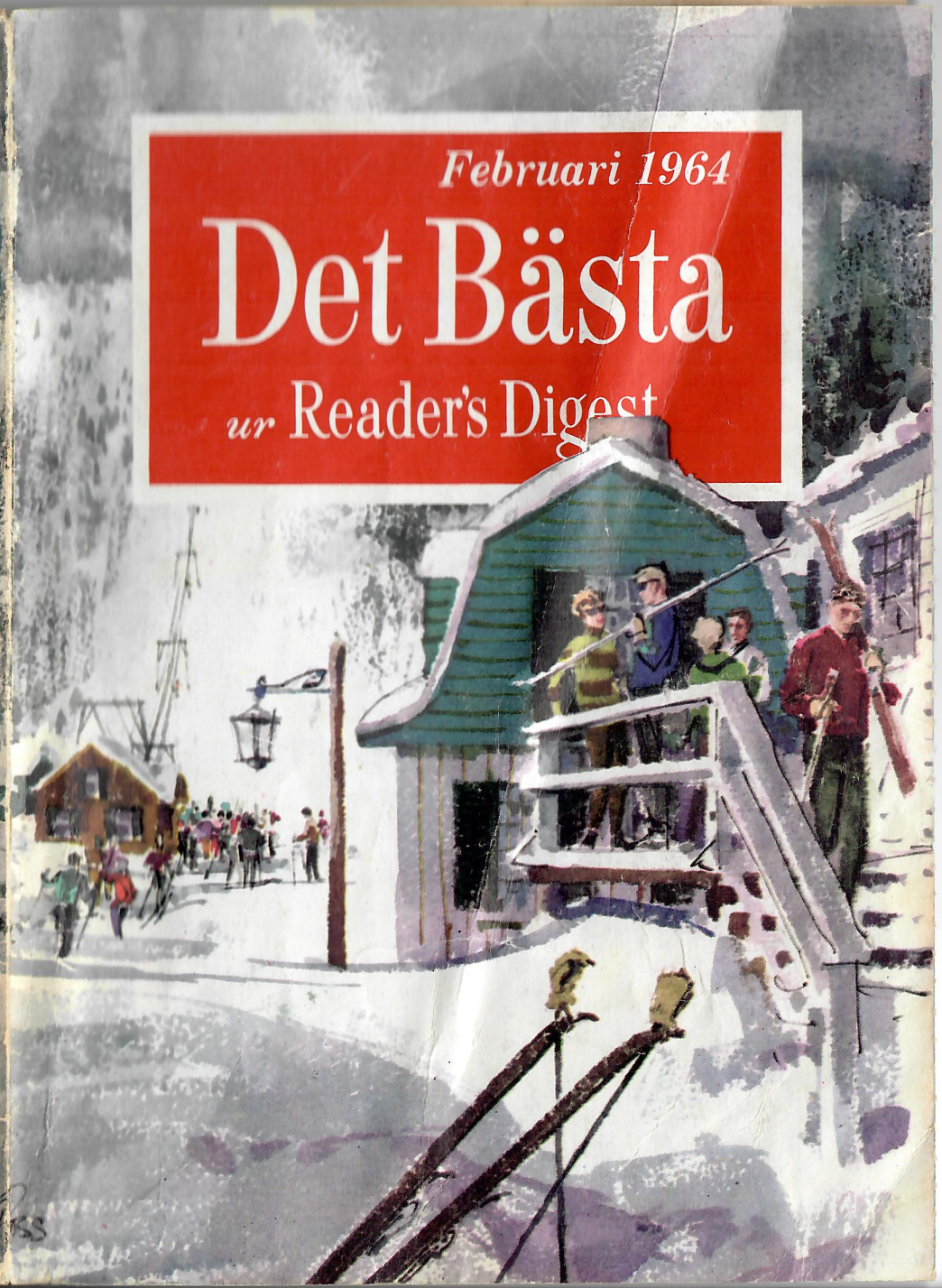

GÖR SOM 10.000-TALS BOKVÄNNER BLI MEDLEM I

VÅR BOK presenterar här årets serie – nio fängslande, värdefulla böcker till förmånspris, inbundna i smakfulla, moderna band och dessutom en vacker bok i present. I serien ingår kända och högaktuella författare.

Bli Vår Bok-medlem! Försäkra Er om en bra bok varje månad. Sänd in kupongen (eller lämna den i bokhandeln) och Ni får hem böckerna bekvämt som korsband. Den första efter 10 dagar, de övriga med en månads mellanrum. Inbetalningskort medföljer varje bok.

BOKKLUBBEN vår bok 1964

9 BÖCKER TILL FÖRMÅNSPRIS INB. PER VOLYM 10:50 + oms

+ PRESENTVOLYM

PRESENTBOK

DET GÅR AN

En tavla ur livet

Carl Jonas Love Almqvist

Illustrerad med vackra teckningar av Gunnar Brusewitz.

(Ordinarie pris 16:50)

JANUARI
MARIA LANG
att vara kvinna
Suggestiv och farligt spännande deckare.

FEBRUARI
IRIS MURDOCH
Sandslottet
Klarsynt och underhållande bok om kärlek.

MARS
PÄR RÅDSTRÖM
Mordet
Pär Råströms sista, mycket uppmärksammade roman.

APRIL
JOHN HERSEY
Klockan i Adano
En amerikansk militär som kommer till Sicilien som segrare och blir besegrad.

MAJ
BOSSE GUSTAFSON
Kritstrecket
En debattroman om kärlek och uppfostran.

JUNI
ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT
Det var i Wien
Charmfull och tankeväckande roman om mellankrigsårens Wien.

AUGUSTI
ARNE LUNDGREN
Att överleva ORIGINALROMAN
Färgstark roman om en motorskonares sista färd.

SEPTEMBER
LEIF BORTHEN
I morgon far vi till Bahia
Oemotståndligt rolig reseskildring från Brasilien.

OKTOBER
PER WAHLÖÖ
Lastbilen
Spännande drama bakom semesterspaniens kulisser.

DE SPETÄLSKAS ÄNGEL

Den legendariska brasilianskan Eunice Weaver har räddat över 30.000 små landsmän från ett fruktansvärt öde

Sammandrag ur LATIN AMERICAN REPORT

VIRGINIA PREWETT

DEN BRASILIANSKE boskapsfarmaren stod bredbent och hotfull på flodstranden med pistolen löst nedstucken i hölstret. Hans solbrända ansikte hade ett bistert uttryck. Under årens lopp hade han och de fem sex karlarna bredvid honom utstått tusen faror i de jaguarrika skogarna och de oländiga bergstrakterna. De hade trotsat ständiga angrepp från boskaps-

(Eftertryck förbjudes)

kungarnas laglösa hejdukar. Och den här dagen år 1938 stod de rustade för ännu en strid.

I det avlägsna Rio de Janeiro hade man kungjort planer på att bygga ett hem för barn till spetälska föräldrar just här i trakten. Bara ordet spetälska kom karlarna att se rött. Det urgamla ropet "Oren, oren!" ringde i deras öron.

Neråt floden stack en båt fram bakom en udde, och de visste att ombord på den båten fanns ordföranden i *Federação das Sociedades de Assistência aos Lázaros e Defesa Contra a Lepra* (Nationalförbundet för bekämpande av spetälska och för hjälp åt dess offer). Båten lade till, ordföranden steg i land och gick med fasta steg upp till männens ledare och såg honom rakt i ögonen. I rena häpnaden drog denne sig tillbaka ett steg. Ordföranden, ärkefienden, var en ung kvinna, riktigt vacker till på köpet, med mörka ögon som trotsigt blixtrade mot honom.

När han hämtat sig från chocken sa han vresigt att han och hans grannar minsann inte tänkte tolerera något hem för spetälskebarn där i trakten. "Vi sätter eld på det!"

"Då bygger vi genast upp det igen på samma plats", replikerade hon. Hon förklarade för dem vad spetälska, eller lepra, egentligen är: att den inte är en ärftlig sjukdom, som obönhörligen övergår från föräldrar till barn, utan en av leprabacillen (Hansens bacill) förorsakad infektionssjukdom, som i allmänhet inte smittar förrän efter långvarig kontakt — ofta sedan barndomen — med en leprasjuk. Hennes avsikt var nu att skilja friska barn från leprasjuka föräldrar. Genom att på så sätt befria dem från en överhängande smittorisk ville hon ge dem chansen att växa upp till starka, friska människor.

"Men det finns inga spetälska här", sa mannen.

"Sätt ut några kanoter och följ med mig", svarade hon. "På några dagar ska jag visa er minst femti familjer som har drivits till att gömma sig långt ute i ödemarken av skam över sin sjukdom. Jag ska visa er hundra barn som kan räddas — och som *ska* räddas!"

Två månader senare, när barnhemsbygget var i full gång, sa samma boskapsfarmare: "Hon var så ung och vacker och så spritt språngande tokig att jag var tvungen att ge med mig."

Eunice Weaver, den charmfulla damen med de blixtrande ögonen, har fått många betydligt hårdare män än farmarna att sträcka vapen. Provinsguvernörer, industrichefer, ja till och med presidenter har tvingats beakta hennes idéer om Brasiliens mest skrämmande sjukvårdsproblem. Hon har vädjat till kvinnorna runtom i landet och slutligen lyckats egga dem till en riksomfattande kampanj, som lett till att man kunnat bygga 30 hem för barn till leprasjuka föräldrar i 21 stater och två territorier. Det är främst tack vare hennes förbunds uppoffrande arbete som antalet spetälska i Brasilien sjunkit från 4 per 1.000 invånare 1931 till 1,5 per 1.000 år 1961. Hennes metoder har studerats och praktiserats av de flesta andra länder med spetälskeproblem. Och om dessas ansträngningar inte gett lika goda resultat som Brasiliens, så beror det bara på att de

969 BACH

Sonat i C-dur för två violiner och klaver, framförd av de världsberömda ryska violinisterna David och Igor Oistrach.

959 CHOPIN

Nocturne nr 2 — Vals nr 14 — Mazurka nr 32 — Etyd nr 3 — Preludium nr 16. Vlado Perlemuter, piano.

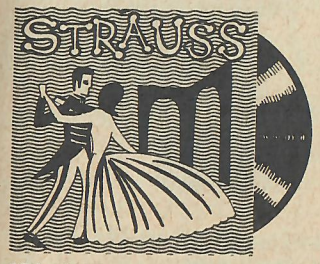

979 STRAUSS

Uvertyr till "Läderlappen" — I-Tipferl Polka — Marsch ur "Zigenarbaronen". Wiens Festspelsork. Dirigent: Josef Krips.

Klipp här

Välj en LP-skiva för endast 2:95

Utan förpliktelse från Er sida vill vi gärna skicka Er en av de tre 17 cm 33-varvs LP-skivor, som beskrives här intill. Välj ut en av dem och fyll i kupongen här nedan. För endast kr 2:95 (vari ingår porto, skatt etc.) sänder vi därefter skivan hem till Er. Vi tror att Ni efter att ha lyssnat på skivan gärna vill gå med i CONCERT HALL, skivklubben för alla vänner av klassisk musik.

Om Ni ber oss skicka en provskiva så har Ni därmed inte förbundit Er att mottaga fler skivor. Om Ni inte längre skulle vara intresserad av ett medlemskap behöver Ni bara inom 5 dagar returnera skivan. Därmed är hela saken ur världen. Om Ni emellertid blir nöjd med provskivan behöver Ni inte företaga Er någonting. Vi ombesörjer automatiskt att Ni så länge Ni själv önskar blir delaktig i alla de förmåner och rättigheter, som uteslutande tillkommer medlemmarna i Concert Hall.

CONCERT HALLS medlemsförmåner

Som medlem i Concert Hall erhåller Ni varje månad gratis ett månadshäfte, som beskriver en 30 cm LP-skiva, "Månadens Skiva". Denna förnämliga inspelning erbjuds medlemmarna till ett så otroligt lågt pris som kr 19:75 (plus porto och exp. kr 2:10). Detta pris innebär en besparing av cirka 30 % i förhållande till det vanliga priset i handeln på skivor av jämförbar kvalitet. Om Ni inte önskar skivan returnerar Ni bara det svarskort som medföljer varje månadshäfte. Varje månad erbjuder vi dessutom andra inspelningar ur vår stora repertoar, som Ni kan beställa utöver eller i stället för "Månadens Skiva". Ni kan också helt låta bli att köpa någon skiva under månaden. Det enda vi förväntar oss av Er som medlem är att Ni köper 4 skivor under de första 12 månaderna.

POSTA IDAG till CONCERT HALL Fack, Hälsingborg 1

Sänd mig snarast den skiva jag kryssat för här nedan. Om jag inte blir fullt nöjd behöver jag bara inom 5 dagar returnera provskivan. I annat fall betalar jag skivan med endast kr 2:95 och inträder som medlem i Concert Hall på de förmånliga villkor som beskrives i denna annons.

☐ 969
☐ 959
☐ 979

Namn .....
V. g. texta
Adress .....
Postadress .....
Namnteckning.....

DB 2/64

SNABB LINDRING
av reumatiska och andra muskelsmärtor

Så snart värken sätter in lindrar Algesal ● reumatisk muskelvärk och styvhet i lederna ● nevralgier, vrickningar och sträckningar, ryggskott, nackstelhet ● värk vid hastiga väderleksförändringar.

● värk efter hårda kroppsövningar under arbete och idrott.

Eftersom det direkt angriper det smärtande stället (genom sin djupgående, snabbt genomträngande förmåga) lindrar Algesal smärtan, så snart salvan trängt in i huden — snabbt och behagligt — utan att hetta, utan att irritera huden. Vänta inte tills smärtan slår till med att köpa en tub Algesal. Ha alltid tillhands i husapoteket en tub Algesal för snabb lindring av smärtorna. Receptfritt på alla apotek.

Smärtan slår till plötsligt. Ha alltid tillhands i husapoteket en tub Algesal för snabb lindring av smärtorna.

Snabbverkande, genomträngande, smärtstillande salva

US patent nr 2596674

inte haft någon Eunice Weaver i spetsen för verksamheten.

Hennes mor var brasilianska och fadern av schweiziskt ursprung, och Eunice Gabbi, som hon hette som flicka, växte upp på en *fazenda* (lantgård) i staten Rio Grande do Sul. Trasiga tiggarföljen av hemlösa spetälska — som andra tiggare kastade sten på för att tvinga dem vidare — drev fredlösa omkring i trakten och ropade: "Allmosor, för Jesu Kristi skull!" När folket i bygden hörde dessa hjärtskärande rop närma sig, brukade man ställa ut mat utanför gårdsmuren och sedan hastigt stänga grinden.

En vårdag år 1916, då Eunice var tio år, skulle hennes moster gå och sätta ut mat på detta sätt, och Eunice fick följa med. Hon möttes av den mest ohyggliga skräcksyn. Där stod en liten skara varelser som nätt och jämnt var igenkännliga som människor, spetälska med de för sjukdomen typiska hudansvällningarna och vanställda anletsdragen, några så svårt deformerade att de knappt kunde gå. När Eunice hämtat sig något drogs hennes blickar oemotståndligt till ett par ögon som oavvänt fixerade henne. Eunice lade knappt märke till det uppsvällda ansiktet, ty de sorgsna ögonen föreföll på något sätt bekanta.

"Rosa?" viskade hennes moster.

De sorgsna ögonen fylldes av tårar. Rosa Fernandes var en grannflicka som troddes ha begått självmord. Nu fick de veta sanningen. När Rosa hade upptäckt att hon drabbats av spetälska, hade hon ordnat så att det skulle se ut som om hon dränkt sig. Sedan hade hon rymt till sina olyckskamrater.

Den lilla skaran av utstötta människospillror släpade sig vidare nerför vägen. "Gud har förbannat dem", sa mostern och upprepade därmed den urgamla domen över de spetälska. "Vi kan ingenting göra." Men efter den dagen såg Eunice dessa stackars varelser i ett nytt ljus — som lidande människor.

Kort därefter skickade familjen henne till en metodistisk missionsskola i staden Uruguaiana. Bland lärarna där fanns en ung amerikansk läkarmissionär, doktor Anderson Weaver, och av honom fick hon veta att det inte alls vilade någon Guds straffdom över de spetälska, utan att Gud älskade sjuka människor lika mycket som friska. Ett år efteråt dog dr Weavers hustru, och han blev förflyttad till en annan missionsskola.

Tio år gick, och år 1927 träffades de på nytt. Eunice var då en vacker ung dam som undervisade i förebyggande hälsovård i storstaden São Paulo. De gifte sig kort därpå. De två kompletterade varandra sällsamt väl. Hon tillhörde den utåtvända människotypen som obetvingligt arbetar sig fram till målet. Han var stilla och försynt, hennes tillflykt och kraftkälla i motgångens stund.

År 1929 accepterade dr Weaver ett erbjudande att bli en av lärarna ombord på "ett flytande universitet", ett fartyg som i New York-universitetets regi skulle segla jorden runt. Eunice följde med. På Hawaii besökte hon spetälskekolonin på Molokai, där den belgiske missionären fader Damien hade verkat på 1870—80-talet. Hon fick höra hur han hade flyttat bort friska barn från deras sjuka föräldrar

Hjälp Era barn till starkare, friskare tänder med PEPSODENT FLUOR!

Följ de här enkla reglerna:

Lär barnen borsta tänderna regelbundet. Syrabildning, som ökar risken för tandröta, börjar genast efter måltiderna. Bästa sättet att undvika hål i tänderna är därför att borsta tänderna direkt efter varje mål. Sådan regelbunden tandborstning är tillsammans med god munhygien i övrigt — ett tandläkarbesök för kontroll minst 2 ggr om året — grunden för hela, friska tänder!

Låt Pepsodent Fluor hjälpa till. Med Pepsodent Fluor kan Era barn använda en av de fluorföreningar svenska tandforskare använder. Denna aktiva fluorförening har vid experimentella prov visat sig *stärka emaljen mot syraangrepp.*

Pepsodent Fluor har en god, uppfriskande smak, som gör det lätt att lära familjens yngsta lägga grunden till starka, friska tänder för hela livet.

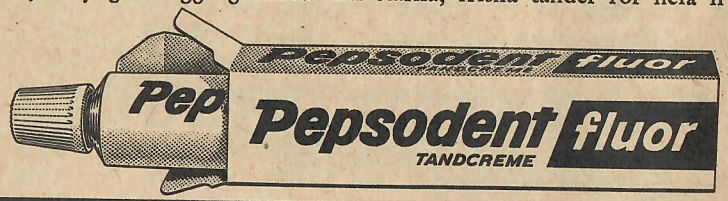

Läs här om den vetenskapliga bakgrunden till Pepsodent Fluor!

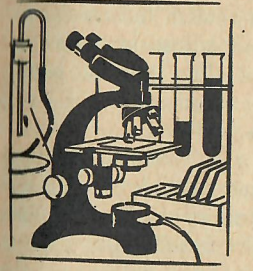

I Pepsodent Fluor ingår en aktiv fluorförening — natriummonofluorfosfat (Na_2PO_3F) — som i olika undersökningar visat sig nedsätta emaljens och dentinets löslighet och minska kariesangreppen vid penslingsförsök på människor.

Fluorföreningen reagerar *icke* med det polermedel, som ingår i Pepsodent Fluor, och behåller alltså sin verkan i denna tandcreme. Fluorföreningens PO_3F-jon reagerar däremot med tandemaljens fosfat och stärker därigenom tänderna mot syraangrepp!

Pepsodent Fluor tillverkas enligt svensk patentansökan 7396/59.

PEPSODENT FLUOR
— en god insats
för bättre tandvård

och låtit dem växa upp i smittofri miljö, vilket räddat dem från sjukdomen. På Filippinerna och i Calcutta studerade hon hur framsynta läkare hade byggt upp mönsterbyar för spetälskans offer, och hur de behandlade dem som människor och ingalunda som av Gud utstötta fredlösa. När hon kom hem till Brasilien igen visste hon vad hon själv kunde göra.

Hennes stora plan var att rädda spetälska föräldrars friska barn undan smitta. Hon beslöt att organisera upp en riksomfattande kedja av hem för sådana barn. De skulle inte kallas barnhem utan *Educandários*, skolhem. Eftersom ett sådant projekt krävde stora pengar och mycket organisatoriskt arbete, började Eunice skriva artiklar och hålla föredrag, och hon riktade sig främst till Brasiliens förmögna kvinnor. Hon reste i norr och söder, öster och väster för att öppna ögonen på folk för detta fruktansvärda hälsovårdsproblem och brännmärka den kallsinniga likgiltighet varmed myndigheterna hittills avfärdat det. Åhörarnas hjärtan rördes av vad de fick höra, och deras samveten väcktes av de nakna, ohyggliga fakta som hon lade fram för dem.

År 1935 hade Eunice hunnit så långt att ett anspråkslöst centralkontor kunde öppnas i Rio. Det ena skolhemmet efter det andra upprättades, och en dag blev Eunice uppkallad till presidentpalatset. Brasiliens president Getúlio Vargas ville själv fråga henne hur han bäst kunde stödja hennes verksamhet. "Herr president", svarade hon, "ge oss av statliga medel lika många cruzeiros som vi samlar in på frivillig väg. Då ska vi bilda en lo-

kalförening och bygga ett skolhem i varenda stat, i vartenda territorium."

"En alldeles omöjlig uppgift", sa presidenten, väl medveten om att stora delar av de brasilianska vildmarkerna till och med saknade vägar. "Varför inte koncentrera verksamheten till några få utsatta platser och ställa resten på framtiden?"

"Vi ska göra det omöjliga *nu*", sa Eunice Weaver med eftertryck.

"*Se Deus quiser*", mumlade presidenten, "om Gud vill."

"Med Guds hjälp!" rättade honom hans besökare och låtsades inte märka att han använt den urgamla brasilianska frasen för liknöjdhet och fatalism.

Presidenten såg skarpt på henne. Sedan kapitulerade han och upprepade själv med ett leende: "Med Guds hjälp!"

Nästa gång delstaternas guvernörer sammanträdde i Rio blev senhora Weaver av president Vargas kallad att hålla ett föredrag för dem. De var inte vidare entusiastiska. Och hon gav dem också något att bita i.

"Jag hade en vän i er stat, ers excellens", sa hon till en guvernör på första bänken. "Han hette Francisco och var en frisk och sund liten pojke på åtta år. När hans föräldrar togs in på sjukhus för spetälska, fanns det ingenstans att göra av pojken, så han fick följa med. Mer än allt annat i världen önskade han sig en cykel, och jag lovade honom en så fort jag kunde skaffa pengar. Vi har många hål att stoppa våra slantar i, och en cykel kunde ju inte få någon förtursrätt men till slut köpte jag i alla fall en cykel åt honom, och glad i hågen for jag till honom med den. Men jag kom för sent. Han hade inte längre några fingrar att hålla i styrstången med. Dem hade spetälskan tagit."

För andra guvernörer hade hon liknande konkreta historier att berätta. När hon slutat tala, skockade de sig omkring henne för att utlova sin hjälp.

Allteftersom antalet "educandários" växte, började de statistiskt bevisa vad Eunice Weaver alltid påstått, nämligen att friska barn som i tid skiljs från sina sjuka föräldrar inte får spetälska. Barnen som växte upp i dessa välskötta fosterhem blev dessutom mindre angripna av sjukdomar över huvud taget än brasilianska genomsnittsbarn. Och ännu viktigare: det rådde glädje och trivsel i dessa hem.

Dona Eunice, som hon kärleksfullt kallas av sina skyddslingar, är en välkänd gestalt i alla dessa educandários. Hon kan vartenda barns namn och levnadshistoria, och hon ser noga till att de behandlas och respekteras som individer. "Hon förstår att ett barn behöver självförtroende", sa en av hennes medarbetare. "Hon försöker aldrig inta de frånvarande föräldrarnas plats, men de vet att de i henne har en vän som de alltid kan lita på."

När de första skolhemmen byggdes, hände det ofta att föräldrar i grannskapet skickade sina barn långa omvägar för att de skulle slippa komma i närheten av dem. Men med tiden förändrades deras inställning. Efter bara ett par år fick educandáriots orkester spela när det var fest i staden, och dess fotbollslag fick spela mot de andra skolornas lag. Och när barnen blivit vuxna, började de gifta in sig i familjerna på orten.

"Nationalförbundet för hjälp åt spetälska" släpper inte omsorgen om sina skyddslingar förrän de har fått en trygg förankring i tillvaron i form av ett stadigt arbete eller giftermål. På senare år har 216 educandário-ungdomar fått akademisk utbildning och blivit tandläkare, läkare, jurister och lärare. Och år 1953 var det en stor dag när en flicka som uppfostrats på ett educandário, och sedan gift sig, fick uppleva att hennes barn vann pris som Brasiliens friskaste baby.

Nu är Dona Eunice 58 år, vithårig och en smula korpulent. Hon drabbades av en svår personlig förlust när hennes make dog år 1955. Men hon är fortfarande ett fantastiskt energiknippe. Från huvudkontoret i Rio leder hon 170 lokalföreningar med sammanlagt 18.000 kvinnor på medlemslistorna. Och eftersom de är utspridda över hela Brasilien måste hon resa mycket.

På den åttonde internationella leprakongressen i Rio de Janeiro i september 1963 fick Eunice Weaver Damien-Dutton-priset för sina utomordentliga insatser. Priset utdelas av Damien-Dutton-sällskapet, en katolsk organisation i USA. Hon har också tilldelats Brasiliens stora orden för utomordentliga medborgerliga förtjänster och är den första kvinna som fått denna utmärkelse. Och hon har blivit en levande legend i sitt hemland.

Som sin största belöning räknar hon dock de 20.000 friska barn till leprasjuka föräldrar som uppfostrats i hennes educandários och därefter fått ett mycket bättre liv än flertalet barn till fattiga brasilianska föräldrar ens kan drömma om. 4.000 barn har dessutom placerats i privata adoptivhem, och ytterligare 12.000 får förebyggande behandling i sina egna hem och undgår därigenom också att drabbas av föräldrarnas öde. Under tiden har antalet spetälskefall minskat väsentligt både i Brasilien och i andra länder där Eunice Weavers "värna barnen"-system tillämpats.

Men hennes djupaste tillfredsställelse är kanske vetskapen att hennes landsmän äntligen på allvar har fått upp ögonen för de spetälskas ohyggliga situation och insett att de måste taga vara på sin broder.

En engelsk godsägare blev stående bredvid en exotisk diplomat på en ambassadmottagning i London och visste inte vad han skulle hitta på att konversera om. Han vågade sig på ett inledande: "Jag har hört sägas att ni dyrkar solen i ert land."

"Det skulle ni också", svarade diplomaten, "om ni nånsin såg den."

-B.C.

Den gamle knekten visade sig vuxen den nya tidens krav på tapperhet i fält

Med gammelfarfar på bio

AV ROBERT FROMAN

EN AV MIN barndoms minnesvärdaste upplevelser var då jag en lördagseftermiddag tog med mig min farfarsfar på bio för första gången i hans liv. Det var hemma i Caldwell i Idaho. Jag var nio tio år och farfarsfar några och nitti. Filmen var en Vilda Västern, och den lördagen visade sig beteckningen sällsynt träffande.

Gammelfarfar hade varit något slags över- eller underofficer i ett irreguljärt Sydstatsförband i Missouri 1863, och till den tiden återvände han gärna så snart han blev upphetsad på något sätt eller var på berättarhumör. Mitt första minne av honom var från en gång då mamma skulle gå och handla och lämnade in mig i hans stuga. Han var imponerande lång och mager, och hans knotiga gammaltestamentliga profetansikte inramades av glest vitt hår som

(Eftertryck förbjudes)

Sammandrag ur NEW YORK TIMES MAGAZINE

FELICI/PIX

Den 18 februari är det jämnt 400 år sedan Michelangelo dog. Som ett led i minnesfirandet gör sig ett av mästarens mest beundrade verk redo för en lång resa

Michelangelos Pietà: Sorg i marmor

IRVING STONE

EN AV Michelangelos vackraste och mest älskade religiösa skulpturer, hans Pietà i Peterskyrkan i Rom, ska föras över Atlanten till den stora New York-mässan som öppnas i april. Att detta mästerverk nu i samband med 400-årsminnet av Michelangelos död kommer att visas i Amerika är en i flera hänseenden unik händelse. Det blir nämligen första gången skulpturen lämnar Vatikanområdet sedan bildhuggaren själv placerade den i den gamla Petersbasilikan år 1500. Det blir också första gången Nya världen får se en marmorskulptur av Michelangelo.

När Michelangelo mot slutet av 1499 fullbordade pietàn var han bara

(Eftertryck förbjudes)

Ovan: Kristus huvud, detalj av Peterskyrkans Pietà. Närmast till höger: De utvaldas uppstigande till paradiset. Detalj av Yttersta domen, Michelangelos väldiga fresk i Sixtinska kapellet, målad 1536-41

24 år gammal. Han levde tills han blev nästan nitti och han skapade en lång rad storartat vackra och mäktigt betvingande skulpturer, men många anser att han aldrig senare nådde upp till den fulländade skönhet, den gripande medkänsla som möter oss i detta ungdomsverk.

Historien om hur det kom till rymmer många säregna detaljer.

Michelangelo, som föddes 6 mars 1475, var den näst äldste av de fem sönerna till Lodovico Buonarroti, som tillhörde en tidigare mycket välbärgad florentinsk familj. Ingen i släkten hade någonsin visat minsta intresse för konst, och det väckte därför en viss förvåning när Michelangelo redan tidigt lade i dagen omisskännliga konstnärliga anlag. Han började teckna redan som barn och brukade skolka från skolan för att få sitta i fred med

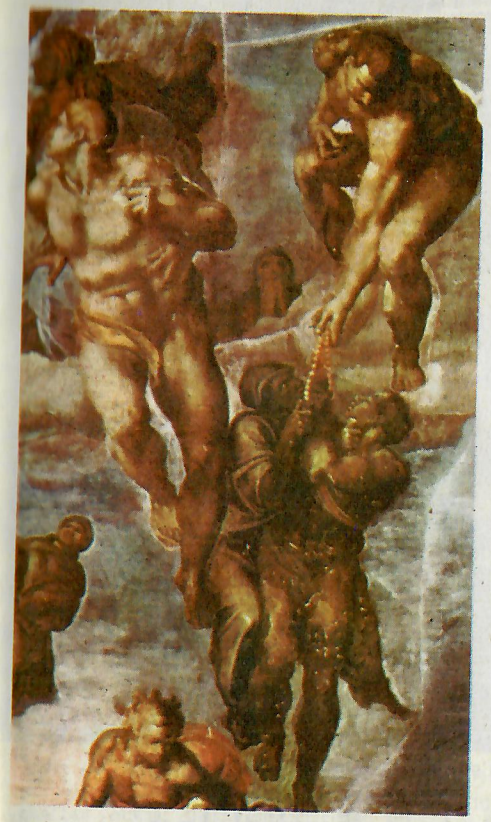

Nedan: Den skäggige slaven. En av fyra slavskulpturer avsedda för Julius II:s ofullbordade gravmonument. Accademia, Florens

sitt skissblock. År 1489 inrättade Lorenzo de' Medici, *il Magnifico*, en bildhuggarskola för att blåsa nytt liv i den tynande konsten att hugga i marmor. Där tillbringade Michelangelo fyra år som skolans flitigaste och läraktigaste elev, och tack vare sin skicklighet och sitt lidelsefulla skulpturintresse blev han erbjuden att flytta till Palazzo Medici som son i huset.

När Michelangelo var 17 år dog Lorenzo de' Medici. Hans son Piero väckte genom sitt övermodiga uppträdande florentinarnas misshag. De stormade palatset, och Michelangelo flydde till Bologna. Efter ett år var han tillbaka i Florens, utan pengar och utan beskyddare. Han gjorde en liten Cupido för övnings skull. Ett par medlemmar av familjen Medici föreslog att han skulle gräva ner skulpturen i jorden och låta den ligga

Den 22 april 1964 ... slås portarna upp till världsutställningen i New York!

Vart Ni än reser i världen reser ni bättre med Pan Am – världens mest erfarna flygbolag!

(Tala med Er resebyrå eller Pan Am)

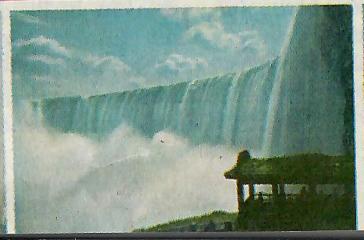

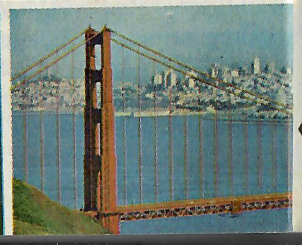

Planera Er Pan Am-resa till världsutställningen redan nu!

New Yorks fantastiska världsutställning — en strålande anledning att besöka USA!

Utställningen kommer att bjuda Er sagolika upplevelser! En fantastisk värld fylld av vetenskapens, teknikens och konstens underverk och trevliga, omväxlande förströelser. Planera resan redan nu med Pan Am, som kan ge Er alla upplysningar om utställningen.

Pan Am — inkörsporten till världsutställningen och hela USA! Vare sig Ni reser till New York eller någon annan del av USA går det mycket lättare med Pan Am. Flyg med Pan Am från Stockholm *direkt* till New York! Endast Pan Am har *direkta* turer från Europa till 15 större städer i USA.

Speciella Pan Am-rabatter drygar ut Era semesterpengar *under vistelsen* i USA — på hotell, på sightseeingturer, på resor. Er resebyrå eller Pan Am skaffar också inträdesbiljetterna till världsutställningen (och ger Er gratis en intressant folder)! Under flygresan njuter Ni av Pan Am's vänliga, personliga service från topptrimmad, språkkunnig kabinpersonal — och så detta ovärderliga extra — erfarenhet!

Utställningens rymdglob har skänkts av United States Steel till New York World's Fair 1964–65 Corporation.

Först över Atlanten ...
Först över Stilla Havet ...
Först i Latin-Amerika ...
Först jorden runt ...

PAN AM

Låt utställningen bli en höjdpunkt på Er jordenruntresa med Pan Am!

där en tid, så kunde den kanske säljas i Rom som antik. Michelangelo gjorde så och hans Cupido blev såld.

Köparen, den skarpsynte och intelligente kardinal Riario, upptäckte emellertid att han blivit lurad och kallade Michelangelo till Rom — inte för att straffa den unge "konstskojaren" utan för att ge honom ett uppdrag. Tyvärr kunde kardinalen inte bestämma sig för vilket motiv han ville ha utfört, och i ett år gick Michelangelo sysslolös.

Under tiden hade han träffat den rike bankiren Jacopo Galli, som hade blick för hans talang och gav honom i uppdrag att hugga en Bacchusstaty. Det var Michelangelos första skulptur i full kroppsstorlek, och verket präglas av förbluffande djärvhet och fantasi. En klart hednisk känsla möter oss hos denne Bacchus, med den ena armen riskabelt utsträckt i berusat överdåd, med de mjukt sensuella formerna, med den glänsande huden som täcker den mest korrekta anatomi man skådat i den dåtida europeiska bildhuggarkonsten (Michelangelo hade i månader olovligen dissekerat lik i klostret Santo Spiritos sjukhus i Florens). Det var ett strålande arbete, och det väckte stort uppseende.

Hur Pietàn, Michelangelos mest religiöst inspirerade verk, direkt kunde avlösa Bacchus, hans mest profana, är ett mysterium som aldrig kan få sin lösning. Till Jacopo Gallis vänner hörde den åldrige franske kardinalen Jean de Villiers de la Groslaye, vilken länge hade planerat att skänka en marmorskulptur till de franska kungarnas kapell i den gamla Petersbasilikan. Kardinalen kunde svårligen av Bac-

chusskulpturen sluta sig till att den unge man som skapat denna inkarnation av hedniskt lättsinne också kunde förvandla ett block vit Carraramarmor till något rent och djupt besjälat. Men Jacopo Galli tog risken, och då han satte upp kontraktet mellan kardinalen och Michelangelo, lovade han att verket "skall bli vackrare än någon annan marmorskulptur som i dag finns att se i Rom".

Michelangelo hyrde två kalla, ogästvänliga rum med utsikt över Tibern. De följande månaderna var han febrilt sysselsatt med att teckna av judar i Trastevere för att finna en modell som motsvarade hans uppfattning om Jesus, och med att göra porträttskisser av unga romarinnor av god familj för att finna en modell till Maria.

Ända från början satte han sig över de flesta gängse regler för pietàmotivets behandling. För det första bestämde han sig för att inskränka sig till två gestalter, modern och sonen, och de skulle båda vara i kroppsstorlek. Tidigare hade Kristusfiguren i en pietàgrupp ofta varit liten och spelat en underordnad roll i kompositionen. Därnäst beslöt han att inte göra en medelålders moder, utan en ung Maria, endast obetydligt äldre än när hon födde Jesusbarnet.

Han tog i tankarna avstånd från de gamla dystra, hårda, pinofyllda pietàframställningarna, där kärlekens budskap dränkts i blod. Han ville undvika allt som påminde om grymhet och våld — spikhålen i Jesu händer och fötter markerade han med nätt och jämnt urskiljbara punkter. Den döde Kristus skulle sova en fridfull sömn i sin moders famn.

Vad Michelangelo ville uttrycka var just det som ordet pietà egentligen innebär: fromhet, medlidande, sorg. Detta beslöt han fånga genom att förläna ansikten och gestalter en överjordisk skönhet, genom att låta verket genomlysas av en känsla så stark att den skulle väcka det djupaste medlidande, inte bara med den döde Kristus utan även med modern, som blickar ner på sin son och tycks säga: "Varför, min Gud, varför?"

Michelangelo födde idéer, former, bilder lika naturligt som han andades. Det var en instinkt hos honom att skapa från grunden. Vad som hade gjorts före honom intresserade honom bara som utgångspunkt. Det var sådant som aldrig prövats förr som lockade honom.

Ju djupare han högg in på marmorblocket, desto mer isolerade han sig. Han träffade nästan aldrig sina vänner. Han vilade bara när han fullständigt utmattad kastade sig på sängen med kläderna på och sov tre fyra timmar för att sedan återigen gå löst på stenen med hammare och mejsel.

Det tog honom två år att hugga och polera pietàn, tills den nådde den enastående intensitet som han eftersträvat. Kardinal Groslaye fick aldrig se verket fullbordat, men kort före sin död kom han till Michelangelo och synade de halvfärdiga figurerna. Det var särskilt en sak med denna revolutionerande pietà som bekymrade honom, och han vände sig försynt till bildhuggaren och frågade: "Säg mig, min son, hur förklarar du att madonnans ansikte är så ungt, yngre än sonens?"

"Jo, ers eminens", svarade Michel-

NÄR NI MÄRKER RYNKOR ÄR DET TID FÖR

Endocil

FÖRYNGRANDE HUDCRÈME

Den unga hudens avundsvärda fräschör beror på aktiviteten hos cellerna i hudens djupare lager. Cellerna sörjer för hudens regelbundna återuppbyggnad. Med åren, särskilt när Ni passerat de trettio, avtar cellernas aktivitet. Huden förlorar sin elasticitet, får rynkor och blir slappare och gråare. Endocil innehåller en biologiskt aktiv substans som väcker de djupare liggande cellerna till ökad aktivitet. Ålderssymptom motverkas och hyn blir slätare, mjukare, fräschare.

Endocil föryngrande hudcrème är utarbetad i världsberömda medicinska laboratorier, och användes som både dag- och nattcreme oberoende av hudtyp.

Rengör först med Endocil Skin Lotion. Därefter är huden bättre beredd att upptaga den underbara effekten av Endocil crème.

Behåll de vackra åren med Endocil

MEDISAN — UPPSALA

NYHET
finns nu även
för torr hy

Generalagent: adaco ab

angelo, "det kom för mig att Maria inte kunde åldras. Hon var ren; hon måste ha behållit ungdomens friskhet."

Kardinalen var mycket nöjd med det svaret.

Det allra säregnaste i pietàhistorien är att den nästan två meter höga och nära halvtannat ton tunga marmorskulpturen måste installeras i de franska kungarnas kapell så gott som i smyg. Kardinal Groslaye var ju död och Galli var rädd för att påven Alexander VI inte skulle ge sin tillåtelse till att Michelangelos Pietà ställdes upp i Petersbasilikan. Så olik var denna skulptur alla tidigare med samma motiv, att en del av Michelangelos samtida ansåg den kättersk.

Hellre än att riskera att statyn blev avvisad beslöt Michelangelo att tillsammans med några av sina stenhuggarvänner flytta statyn till kapellet en mörk natt medan staden sov. Verket blev aldrig vederbörligen invigt och välsignat. Till skillnad från Bacchusstatyn väckte pietàn inget som helst uppseende. Detta hände år 1500, som var ett heligt år, och pilgrimer från hela Europa kom till Petersbasilikan, men ytterst få hittade vägen till de franska kungarnas mörka kapell.

Ett pinsamt belägg för hur liten uppskattning folk visade hans mästerverk fick Michelangelo en dag när han stod inne i kapellet och hörde en lombardisk familj diskutera pietàn. Den lombardiska kvinnan utbrast: "Jag säger ju att jag känner igen stilen. Det är han från Osteno som har gjort den, han som gör alla gravstenarna."

"Nej, nej, visst inte", sa mannen. "Det är en av våra landsmän, Cristoforo Solari. Han har gjort många såna här."

Kränkt i sitt innersta gick Michelangelo samma natt tillbaka till Petersbasilikan med hammare och mejsel, och i bandet över Den heliga jungfruns bröst högg han in orden: "Michelangelo Buonarroti från Florens har gjort den."

Det var den enda gången i sitt liv som han försåg en skulptur med sin signatur.

Utlandshandel. I London tjänar en man vid namn Alan Robertson sitt levebröd på att exportera lejon från överfulla zoologiska trädgårdar i England till olika länder i Afrika. (UPI) . . . Amerikansk ek, *Quercus alba*, planteras för närvarande in i Robin Hoods berömda Sherwoodskog efter som den europeiska eken, *Quercus robur*, har visat sig för ömtålig för att klara det moderna livets påfrestningar. (*Times*, London) . . . Bland turistsuvenirer i en Washingtonbutik kan man skåda en liten bronsgrupp som föreställer amerikanska marinsoldater från andra världskriget resande Stjärnbaneret på Iwojima. I botten står instämplat: "Made in Japan". (CDN)

USA:s nye president

Ett närgånget porträtt

Lyndon Baines Johnson är en utomordentlig man i ordets egentliga betydelse och i många avseenden. Han är full av självkänsla, tuff, förslagen, ohyggligt energisk — och van vid att få som han vill

Sammandrag ur SATURDAY EVENING POST

STEWART ALSOP

LÅNGT INNAN John Kennedy offentligt tillkännagivit sin avsikt att ställa upp som presidentkandidat, satt han en dag på sitt senatskontor och diskuterade över en lunchbiff sina blivande medtävlare. "Jag känner alla kandidaterna ganska bra", sa han, "och uppriktigt sagt tror jag att jag är lika kompetent att sköta presidentskapet som någon av dem, eller kompetentare — bortsett från Lyndon, och han har inte en chans."

John F. Kennedy var en god människokännare, och yttrandet visar vilka höga tankar han hyste om den man som så oväntat skulle komma att efterträda honom. Lyndon Baines Johnson är en utomordentligt komplicerad och högst fascinerande personlighet. Han är full av självkänsla, ytterligt fåfäng och märkvärdigt ödmjuk. Han är tuff som en låda spik, förslagen — rentav rävaktig — och ändå på något sätt häpnadsväckande naiv. Han är en kallhamrad politiker, grånad i gamet, och ändå har han bevarat en ofta pojkaktig entusiasm.

För att få en rättvisande bild av den verklige Johnson måste man ta ett kliv tillbaka över de tre olustiga vicepresidentåren — olustiga för honom därför att ämbetet inte är förenat med någon som helst makt — till den gamla goda tiden då Lyndon Johnson i

(Eftertryck förbjudes)

egenskap av majoritetsledare i senaten var den näst mäktigaste mannen i USA. (Att säga att Johnson älskar makten innebär ingenting kränkande. Kennedy älskade också makten. Vid samma tillfälle då Kennedy gav sin blivande efterträdare den ovan citerade parentetiska komplimangen, yttrade han också att han eftersträvade presidentskapet "därför att det är där den verkliga makten finns".)

När Johnson 1955 blev majoritetsledare i senaten, tillförsäkrade han sig med osviklig instinkt genast ett fast grepp om de viktigaste spakarna i det demokratiska partimaskineriet — programkommittén, exekutivkommittén, den demokratiska kampanjkommittén och partisekretariatet. Han var ordförande i de bägge första och hade därigenom ett avgörande inflytande både på de stora principbesluten och på tillsättandet av utskottsledamöter. Han hade en majoritet av Johnsontrogna i kampanjkommittén och därmed kontrollen över partiets krigskassa. Och hela partisekretariatet, från den högste till den lägste, var med starka band av personlig lojalitet bundet till Lyndon B. Johnson och ingen annan.

Den verkställande statsmakten är något helt annat än den lagstiftande, och den är om möjligt ännu svårare att bemästra än senaten. Men alla som såg Lyndon Johnson domptera senaten är bergsäkra på en sak: den nye presidenten kommer att dominera sin gren av unionsstyrelsen. Han kommer att bli en stark president, en dominerande president, herre i sitt eget hus — på gott och ont.

Så mycket kan man med visshet förutsäga. Men då har man ändå lämnat många vitala frågor obesvarade, exempelvis: Var har Johnson sin plats i det politiska spektrum mellan höger och vänster? Och hurdan är han som människa, denne man som nu håller världens öde i sin hand?

Johnson valdes in i kongressen 1937 som ett sällsynt specimen: en texan som var helsåld på Roosevelts Nya giv. Det gjorde att han blev Roosevelts specielle favorit. ("Han var som en pappa för mig", säger Johnson.) Sen den tiden har emellertid, anser de flesta som har studerat den Johnsonska karriären, Lyndon B. ganska konsekvent glidit åt höger. Under en lång intervju som han en gång i tiden gav mig redogjorde han för sin position på typisk Johnsonska: "En sak som erfarenheten lär en, är att politik handlar om människor — största möjliga goda för största möjliga antal. Jag tror fullt och fast på vårt system med minoritetsveton och andra motvikter — utan dem kunde lätt en rent numerär majoritet bli för självrådig. Men jag har alltid ansett mig vara utrustad med ett socialt samvete. En sak vet jag åtminstone — man får inte sitta med armarna i kors, man måste hålla det gående, framåt. Om det är något som måste göras, så har republikanerna alltid några skäl för att det inte ska göras nu."

Detta är förstås knappast någon uttömmande redogörelse för Johnsons politiska ideologi, men det ger vissa huvuddrag i ett nötskal. Som kängan åt republikanerna antyder är Johnson både demokrat med ett mycket stort D och anhängare av ett starkt federalt styre som kan hålla landet "gående framåt". Fastän han på sin tid röstade för Taft-Hartley-lagen, har hans "sociala samvete" i stort sett hållit honom till att rösta efter den liberala demokratiska linjen under de år han häckat på Kapitoliumkullen.

Men, som framgår av hans förtäckta försvar för maratontalarna ("en rent numerär majoritet kan bli för självrådig"), är Johnson också sydstatsman. Att Johnsons vagga råkat stå i Södern är på sätt och vis en av de mest betydelsefulla faktorerna i hans politiska bagage. Allt tyder på att den skulle ha hindrat honom från att nånsin bli president, om inte en

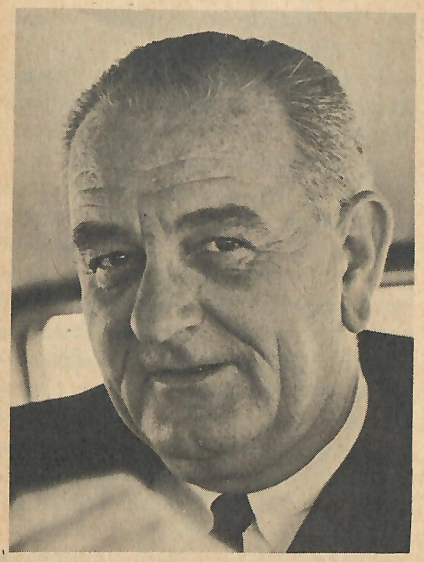

annan nyck av ödet — lönnmördarens kula — hade gripit in. När han nu faktiskt har blivit president, är det en mycket viktig fråga som tränger sig på: Hur kommer han, en sydstatsman, att handskas med den permanenta kris som negrernas revolt har skapat?

Innan man kan våga en gissning på den punkten, måste man göra klart för sig *vad slags* sydstatsman Johnson är, och då kan det vara ändamålsenligt att studera honom i hans naturliga miljö, LBJ-ranchen utanför Johnson City i hjärtat av Texas. Barndomshemmet, som ligger i ett böljande, stenbundet halvsterilt landskap, är ett enkelt och sakligt ranch-hus i "Västern"-stil, ett sådant som rika boskapsuppfödare gärna byggde åt sig kring sekelskiftet. I själva verket är Johnson City, som grundades av Lyndon Johnsons farfarsfar, inte alls någon typisk sydstatsstad. Östra delen av Texas är traditionellt sydstatsland med bomullsplantager och svarta lantarbetare. Men Johnsons del av Texas hör i själva verket till Västern, till det stora cowboy- och boskapslandet. Där har aldrig funnits särskilt mycket negrer, och Johnson har inte den traditionella sydstatsinställningen till rasproblemet i blodet.

Som vicepresident stödde Johnson konsekvent den liberala politik som kräver fulla medborgerliga rättigheter åt alla amerikaner. Åtminstone delvis gjorde han det säkert av politiska skäl. Johnson ämnade satsa hårt på en nominering till 1968 års presidentval, och han hade alldeles klart för sig att *"the lib-labs"* — de liberala intellektuella, labor, kort sagt hela sociala framstegsfalangen — är tungan på vågen vid demokraternas nominationskonvent. Och de skulle bergsäkert inlägga veto mot en sydstatare med sydstatsaspekter på rasfrågan. Men man ska akta sig för att vara alltför cynisk

FLORALIA — för damerna

Floralia

Admira

ADMIRA — för herrarna

Er juvelerare kan visa Er ett rikt urval av förtrollande FLORALIA och ADMIRA modeller i massivt guld och gulddoublé — konstnärliga smycken från RoWi, helt i Er smak. Kontrollera alltid innan Ni köper att smycket har den blågula etiketten, Er garanti för äkta guldsmedsarbete till rätt pris.

GOLD-ANKER RoWi

FLORALIA och ADMIRA kommer från RoWi — samma företag som tillverkar de välkända urarmbanden FIXO, ELASTO-FIXO och FIXO-FLEX.

när det gäller en politikers verkliga motiv, i synnerhet om politikern i fråga, liksom Johnson, har blivit president och brinner av önskan att gå till historien som en stor president.

Johnsons älsklingscitat är hämtat från Jesaja: "Kom, låt oss resonera tillsammans."* Att överbrygga skenbart oöverbryggliga klyftor mellan skenbart oförenliga ståndpunkter var just hans stora specialitet som majoritetsledare. Johnson kommer säkert inte att "lösa" rasproblemet, för det finns ingen "lösning" på det. Men han har säkert bättre förutsättningar än sin briljante företrädare i ämbetet att bemästra den kontinuerliga krisen, att finna någon sorts modus vivendi i ett olösligt dilemma.

I andra avseenden kommer Johnson säkert att helt enkelt hålla fast vid Kennedys linje under de månader som återstår till valet. Den verkliga skillnaden mellan Johnsons Washington och Kennedys Washington blir nog mer en stilskillnad än en ideologisk skillnad. Kennedys Washington ägde en förfinad och intellektuell prägel som Johnsons Washington kommer att sakna. Men Johnson har andra kvaliteter som kommer att sätta sin prägel på hans Washington.

För att förstå den specifikt Johnsonska stilen får man återigen gå till LBJ-ranchen — till forten och swimmingpoolen.

Lyndon Johnson älskar att förevisa forten för sina gäster. Ranchen har två fort, små bikupslika byggnader med tjocka stenmurar och smala springor till skottgluggar. De byggdes

* Ordagrann övers. av den engelska versionen av bibelstället, Jesaja 1: 18.

för omkring hundra år sen av presidentens farfarsfar, Samuel Ealy Johnson, till skydd för nybyggarna i Johnson City mot rödskinnens räder. Johnson berättar med förtjusning om hur hans farmor — hans riktiga farmor alltså, inte någon diffus anmoder — räddade livet under ett indianöverfall genom att gömma sig i en mjöltunna.

Det korta avståndet till Johnsons Vilda Västern-bakgrund förklarar en hel del hos mannen som eljest kunde te sig oförklarligt. Han klär sig elegant, rentav snobbigt, och har en förkärlek för långa enkelknäppta kavajer med väl tilltagna skört. Men bakom den polerade ytan döljer sig en man som kan vara synnerligen ohyvlad om han blir retad, och han har en del originella personliga vanor. Till de senare hör en benägenhet (som han, får man hoppas, kommer att lägga band på vid statsbanketter) att dra upp skjortan vid matbordet och med tankfull min klia sig på magen. Men detta är krusiduller i kanten. Johnsons verkliga signum som "westerner" är hans oförskräckta gåpåaranda, hans oförbränneliga optimism.

Den Johnsonska swimmingpoolen är stor, lyxig och permanent uppvärmd, så att Johnson och den ändlösa strömmen av gäster på LBJ-ranchen kan ta sig ett dopp även i januari. Den är utrustad med ett flertal telefonjack, så att den nästan maniske telefonerarен Johnson inte ska behöva avhålla sig från att tala i telefon bara för att han råkar ta sig ett dopp. Ur dolda högtalare strömmar rogivande musik över de badande, bland vilka vanligen märks två eller tre dekorativa unga damer. Bakom swimmingpoolen ligger

Har Ni smakat "Munk on-the-rocks"?

Två olika glas — men samma smakupplevelse! "Munk on-the-rocks", det moderna sättet att servera Munk Bénédictine. Olika glas, ja: hon har valt det klassiska likörglaset, han föredrar ett seltersglas. Båda är rätt för "Munk on-the-rocks".

Rekv.nr 602 Pris 1/2 but. 26:50

BÉNÉDICTINE

S garanterad

Kvalité som smakar gott

När Ni köper falukorv till middagen eller något att lägga på smörgåsen, vill Ni naturligtvis att det skall smaka gott. Ni vill säkert också ha valuta för pengarna – att falukorven endast innehåller fullgoda köttråvaror och att leverpastejen "gör skäl" för namnet.

Om smaken skall man inte diskutera – pröva själv. Vi har gjort vårt yttersta för att Ni skall bli nöjd. Även lokala önskemål ifråga om smaksättning har tillgodosetts genom att våra fabriker finns över hela landet.

S-garantin är en kvalitetsgaranti. Tillverkningen sker med användande av högklassiga råvaror enligt noggrant utprovade recept i moderna fabriker under veterinär hygienkontroll. Genom Slakteriförbundets forskningslaboratorium och Jordbrukets Provkök sker fortlöpande kontroll av kvalitén. Fyllig varuinformation ges på förpackningarna främst genom öppen datumstämpling och – för allt fler varuslag – innehållsdeklaration.

Bakom S-garantin står den svenska slakteriorganisationens samlade resurser.

Scan · KBS · MHS · Kalmar Läns · Kronobergs Läns Slakteriförening KLS Alvesta · JLS · AF · AF · Norrköpingsortens Slakteriförening · SSC · SA · VSA · Gustafsons · Skara mat · VSS · KLA · NNS · JSF · VSF · Norrbottens Slakteriförening NSF · Slakteriförbundet

ett garage med plats för elva fullvuxna bilar.

Swimmingpoolen är, kort sagt, en symbol för det moderna Texas, oljelandet Texas, miljonärernas Texas. Denna specifikt texanska miljö, där Johnson har haft sin varelse är en livskraftig och dynamisk men absolut inte intellektuell miljö, där ekonomisk framgång är livets mening och framgångens mått mäts i pengar. Denna miljö har präglat Johnson i lika hög grad som hans Vilda Västern-bakgrund. Johnson kan kanske stöta sina texanska landsmän med sin ståndpunkt i rasfrågan, men knappast med sin ståndpunkt till oljepumpningskvoten.

Om det är några som Johnson riskerar att stöta så är det nog framför allt *"the lib-labs"*. De liberala intellektuella har aldrig haft mycket till övers för Lyndon Johnson, trots att han i stort sett har stött den liberala linjen. Den egentliga orsaken till denna antagonism är återigen en fråga om stil. Johnson är en intelligent man, men till skillnad från president Kennedy kan han inte med bästa vilja sägas vara intellektuell i någon bemärkelse. Skillnaden mellan Kennedys och Johnsons intellektuella bakgrund är skillnaden mellan Harvard och Southwest State Teachers College, som är Johnsons alma mater. Akademiker och andra intellektuella känner sig vanligen illa till mods tillsammans med Johnson, liksom han med dem.

Vad stilen beträffar har Johnson mer gemensamt med en annan ointellektuell president, Harry S. Truman, än med sin närmaste föregångare. I likhet med Truman är Johnson fallen

för patenthurtiga fraser och hemvävda talesätt och reducerar gärna komplicerade problem till enkla, lättfattliga termer med direkt mänsklig anknytning. Låt oss höra Johnson utlägga ämnet utrikespolitik:

"Den verkliga faran är att den andra sidan ska underskatta oss — det har hänt förr. Faran är att de ska tro att vi är dästa och medelålders och upptagna med inbördes käbbel om fri företagsamhet och socialism och sånt. Vi kan lätt förleda dem att tro att amerikanerna bara är en hop golfspelande goddagspiltar. Det är ett misstag som våra fiender har begått förr.

Jag minns i skolan därhemma i Johnson City, där fanns det en översittare bland killarna som det gör i alla skolor. Det var särskilt en pojke som han jämt brukade plåga. Han följde efter honom på hemvägen och sparkade honom och slog honom, ibland ända till förstubron. Den där andra pojkens mamma hade lärt honom att det är fult att slåss, och vi trodde allihop att han var en riktig morsgris. Men så en dag bestämde han sig tydligen för att han hade fått nog. Han hoppade på sin plågoande och fick omkull honom och började dunka hans huvud mot stenläggningen, så att det var nära att hjärnan hade skvätt ut. Den där översittaren blev som en omvänd hand efter den betan. Men det troliga är att han aldrig skulle ha börjat plåga den där stillsamma killen om han anat hur det skulle gå."

Som president kommer Lyndon Johnson säkert inte att tillåta någon att spela översittare mot Amerikas förenta stater. Ända sen den gången hans politiska "pappa", Franklin Roosevelt, petade in honom i Utskottet för marina angelägenheter har Johnson uppträtt som specialist på försvarsfrågor, och han har alltid förordat ett starkt försvar. En av de starkaste invändningarna mot honom som presidentkandidat 1960 var visserligen att han mest var vad Walter Lippmann kallar "sockenpolitiker", men de senaste tre åren har han tagit ett slags utrikespolitisk snabbkurs. Han har gjort åtskilliga utlandsresor, och som ledamot i Nationella säkerhetsrådet har han deltagit i alla viktigare utrikespolitiska beslut, inklusive beslutet att bjuda Chrustjev spetsen på Cuba 1962.

Det ska verkligen bli intressant att se Lyndon Johnsons personliga stil tillämpad på utrikespolitiken nu när han blivit president. Ett toppmöte mellan Johnson och Chrustjev, exempelvis, skulle säkert bli ett högst fascinerande evenemang, i synnerhet om Johnson fann för gott att tillämpa vad man i senaten kallade "Lyndons behandling A".

"Behandling A" var majoritetsledarens hemliga vapen mot genstäviga senatorer. Han använde den understundom också mot journalister, däribland undertecknad. Jag hade skrivit några mot Johnson kritiska rader i en tidningsartikel; senare har jag skildrat epilogen, som utspelades på hans senatskontor:

"Majoritetsledaren befann sig av allt att döma i en avslappnad, vänlig, smått sentimental sinnesstämning. Men så småningom vek denna stilla frid för något som mest påminde om en orkan. Johnson stegade omkring

på golvet, oavbrutet talande; då och då lutade han sig fram, med näsan alldeles intill den misshaglige reporterns, för att skaka denne i axeln eller gripa tag om hans knä. Klockor ringde, sekreterare kom och gick. Memoranda förebragtes, och sen ytterligare memoranda, liksom jämväl brev, tidningsartiklar och odefinierbara papperslappar som stacks i reporterns hand och strax snappades bort igen. Majoritetsledaren vädjade till allt och alla, till den Allsmäktige, till fädrens vördnadsvärda skuggor, till reporters bättre jag och finare känslor, alltmedan reportern, ur stånd att få minsta syl i vädret, satt hopsjunken på skinnsoffan med glasartad blick och halvöppen mun. 'Behandling A' upphörde efter två runda timmar, då majoritetsledaren med armen vänskapligt lagd om reporterns axel ledsagade denne ut i yttre kontoret."

Som "Behandling A" torde visa är den nye presidenten en extraordinär person i ordets bokstavliga bemärkelse. Hans energi och ambition är extraordinära. Alla tuppar som når toppen på den politiska dynghögen måste besitta en avsevärd dynamism, men Johnsons maktsträvan har åtminstone tidigare haft ett drag av verklig frenesi. ("Jag har alltid ont om tid", har han sagt. "En timme för sent och en dollar för lite, det är så det har varit i hela mitt liv.") Ända sen pojkåren har han hetsats av hungern efter framgång. "Min pappa brukade väcka mig i daggryningen", har han sagt, "och skaka mig i benet och säga: 'Upp, Lyndon, varenda pojke i stan har en timmes försprång framför dig.' "

Han har legat i ända sen dess för

RUM CORUBA

-äkta Jamaica-rum med utsökt arom

RUM CORUBA

är också en pikant krydda i fruktsallader, glass och andra efterrätter samt i thé och kaffe.

Passa på tillfället att rekvirera den festliga, originella serveringskorken för RUM CORUBA. Sänd in kronor 3:50 på postanvisning till Rum Company, postbox 3082, Stockholm 3, så får Ni den omgående. — RUM CORUBA receptfolder medföljer varje butelj.

att ta igen försprånget, och den pressen gjorde säkert sitt till för att framkalla den svåra hjärtattack — "så svår man kan ha och överleva", enligt honom själv — som drabbade honom 1955. Sedan hjärtattacken, från vilken han av allt att döma är helt återställd, har han försökt bromsa takten. Ibland syns det tydligt på honom: Johnson kan plötsligt klippa av sitt ordflöde, luta sig tillbaka i stolen, blicka tankfullt mot taket och klia sig på magen. Men dessa stunder av medveten avslappning blir sällan långvariga — snart promenerar Johnson lite rastlöst kring i rummet igen och talet forsar ur vidöppna dammluckor.

Johnson är extraordinär i andra avseenden också. Han är extraordinärt belåten med sig själv. Ibland kan denna självkänsla urarta till rena fåfängan; därom vittnar bland annat hans löjliga iver att inpränta sina initialer, som går igen inte bara hos hans charmanta maka, Lady Bird Johnson, hans döttrar (Lucy Baines och Lynda Bird) och hans ranch, utan till och med hos hans hund (Little Beagle). Men i stort sett är Johnsons självkänsla beundransvärd, en oskrymtad stolthet över väl förrättat värv, en honett ambition att göra väl ifrån sig.

Johnson är också en extraordinärt vinnande person. Kentuckysenatorn Earle Clements överdrev inte nämnvärt när han efter Johnsons hjärtattack hyllade honom med orden: "Jag tvivlar på att det finns någon medlem av senaten, på någondera sidan av mittgången, som inte betraktar Johnson som vän."

Slutligen är också Johnson, som Kennedys parentetiska betygsättning antyder, en man av extraordinär duglighet. Under hans tid som majoritetsledare var det något nästan övernaturligt i hans sätt att "spela på" senaten — ingen har nånsin riktigt kunnat förklara hur han bar sig åt med sina parlamentariska trollkonster. En varmt hängiven medarbetarstab och en välorganiserad underrättelsetjänst förklarar en del — och han kommer säkert inte att ge avkall på någondera sedan han flyttat in i Vita huset. Hans rastlösa energi förklarar också en del. Men det fanns något annat också — en X-faktor, något ogripbart odefinierbart.

"Jag vet inte riktigt hur det kommer sig", har en gammal vän till Johnson sagt, "men när Lyndon verkligen vill något, så får han alltid till sist sin vilja fram." Och förmågan att få sin vilja fram är inte någon oäven egenskap för en president.

Ljusglimtar

MIN KOLLEGA säger om sin gamla elektriska rakapparat att den visserligen inte är särskilt effektiv, men den för ett sådant oljud att den utestänger en hel del av morgonoväsendet hemma.
-Grand Rapids Press

ENLIGT vår uppfattning torde en av fördelarna med det nya överljudsplanet bestå i att det redan är över Norge när det väcker en unge i Västerås.
-B.V.

MÅNADENS BOK

Utvandrarna på Mayflower

Historien om

PILGRIMSFÄDERNAS RESA

och

DERAS FÖRSTA ÅR I NYA VÄRLDEN

SAMMANDRAG AV EN KOMMANDE BOK
Av Thomas J. Fleming

Det finns några få ögonblick i historien som sätter tiden ur spel och tillhör evigheten. Ett sådant inträffade då 102 engelska män, kvinnor och barn embarkerade "Mayflower" för att anträda en äventyrets och hoppets resa som i andlig bemärkelse har fortsatt i snart 350 år.

Med denna livfulla, inträngande porträtteckning av "pilgrimsfäderna" låter Thomas J. Fleming oss uppleva hur en alltmer sammansvetsad liten skara av bönder, köpmän och hantverkare överlevde hotande skeppsbrott och myteri, indianöverfall, hunger och farsoter och skapade en helt ny livsstil. "Flemings bok" är en inspirerande krönika om det moraliska mod och den idoga arbetsflit som skulle bli ryggraden i en stor nation. Men framför allt en historia om seger i broderskapets och kärlekens tecken, en seger som är och förblir en milstolpe på människans ändlösa pilgrimsväg mot frihet och förtröstan.

SKEPPET hade aldrig förut seglat med passagerare. Hon var ett fraktfartyg, ganska gammalt och trött efter att år ut och år in ha fraktat sidentaft och silkesatlas från Tyskland, hattar och hampa till Norge, vin och konjak från Frankrike. Tack vare vinet var hon ett "behagligt skepp" med lastrummen fyllda av kvardröjande goda dofter. Men i andra avseenden skilde hon sig inte från hundratalet andra råseglare i Londons livligt trafikerade hamn, där hon flöt högt på sitt tomma skrov vid Themsenkajen denna milda junidag 1620.

Två män kom gående längs den av gods belamrade kajen, och den ene anropade en sjöman som lappade segel på det soliga däcket.

"Åhoj där! 'Mayflower' av London?"

"Stämmer."

"Kapten Christopher Jones?"

"Stämmer."

Det var nödvändiga frågor, ty skeppet hade ett vanligt namn; minst 20 "Mayflower" finns upptagna i skeppslistorna för Londons hamn från denna tid. Kapten Jones bjöd de båda männen stiga ombord, och i hans ombonade kajuta presenterade de sig. Robert Cushman, en tystlåten, nervös man med vaksamma ögon, sade sig vara ullkardare. Hans följeslagare, den burduse och jovialiske Londonbon Thomas Weston, var den som mestadels förde ordet.

Weston, som tydligen var en smart affärsman, förklarade för kapten Jones att han och några av hans Londonbekanta höll på att bilda aktiebolag för att anlägga en ny "plantage", det vill säga koloni, i Ame-

rika. Cushman var med som ombud för kolonisterna, en grupp engelska män som drivits i landsflykt för sin tros skull och nu bodde i Holland. Bolaget hade nyligen fått kungligt privilegiebrev på ett landområde på den amerikanska kusten. Allt som nu behövdes var ett fartyg. Kanske kapten Jones var intresserad?

Kapten Christopher Jones var 50 år gammal, en stadgad, respektabel skeppare med hustru och två barn att sörja för. Med en kvarts andel i "Mayflower" hade han redan en säker bärgning, och man kunde ha väntat att han skulle ha betänkt sig både en och två gånger inför att göra en resa över den stora, förrädiska Atlanten.

Men nu var det så att kapten Jones i åratal hade hört och läst historier om Amerika. Nästan varje månad kom det ut en ny bok av någon kapten eller skeppsläkare som skildrade Nya världens under. Och när Jones gick på teatern mötte han fantasieggande gestalter sådana som Caliban, vilden från Nya världen i Shakespeares "Stormen", eller kapten Seagull i Chapmans "Eastward Hoe", vilken berättade spännande skepparhistorier om rubiner och diamanter på den amerikanska Atlantkusten.

Allt detta kom hans tillvaro som skutskeppare i fraktfart att te sig skäligen tam. I sina yngre dar hade kapten Jones fångat val uppe vid Grönland. Varför inte unna sig ännu en vågsam långfärd innan åren tog ut sin rätt?

Det stod inte länge på förrän kajutan blev skådeplats för ett hårdnackat köpslående om villkoren. Så småningom kom man överens om avgiften per person. Den motsvarade ungefär en turistklassbiljett i en Atlantångare av i dag, men gällde bara själva färden. Kosten skulle kolonisterna själva svara för med egna, medhavda proviantförråd. Jones höll benhårt på sin rätt att ta ut extra ersättning per dygn om han skulle bli tvungen att dröja kvar vid den amerikanska kusten sedan passagerarna hade debarkerat. Kaptenen avgick med segern på den punkten, och de tre männen enades till slut om ett pris.

Under de närmaste dagarna upprättades och undertecknades definitiva avtal. Cushman upplyste kaptenen om att de landsflyktiga skulle lämna Holland med ett annat skepp, "Speedwell", som skulle åtföljа "Mayflower" över Atlanten och stanna kvar i Nya världen. De båda fartygen skulle mötas i Southampton för att gemensamt avsegla därifrån i mitten på juli — alltså om en dryg månad.

Ytligt sett kanske hyrandet av "Mayflower" tedde sig som en normal affärstransaktion. Men om kapten Jones hade känt till alla de faror den innebar, hade han nog blivit högst betänksam.

Trots det kungliga privilegiet löpte de landsflyktiga i Holland alltjämt risken att efter kungens gottfinnande bli arresterade i det ögonblick de anlände till England. Kapten Jones själv skulle emellertid ha känt sig betydligt mera oroad om han hade vetat att en av hans första passagerare skulle smugglas ombord på "Mayflower" i förklädnad såsom varande en farlig person, i mer än ett års tid efterspanad av kung Jakob I i både England och Holland.

De landsflyktiga

DYLIKA kungliga människojakter var ingalunda ovanliga på den tiden. England av år 1620 var ett oroligt land, skakat av svåra sociala och religiösa motsättningar. Stor fattigdom och arbetslöshet rådde, men likafullt fortsatte Jakob I att överansträngа statskassan med sina extravaganser, samtidigt som han chockerade folket med sitt lättfärdiga leverne. Under det senaste seklet hade också reformatorernas läror och skrifter och den i många länder genomförda protestantiska reformationen tänt längtan efter ökad personlig frihet i människors hjärtan. Inget folk hade anammat det nya frihetsidealet ivrigare än det engelska, men kungen satte tvångströja på reformationen och väckte stor bitterhet hos dem som längtade efter religionsfrihet.

Det ledde till två reaktioner. Från hemliga tryckerier översvämmades landet av böcker och traktater som påyrkade reformering av Englands statskyrka som ett första steg mot reformering av en fördärvlig regim.

Den andra reaktionen gick ett steg längre. Det fanns de som helt misströstade om en reform och i stället påyrkade total frigörelse från engelska statskyrkan och krävde rätt att utöva sin religion helt efter det egna samvetets bud.

Den senare fraktionen var den avgjort farligaste. Om människorna ena dagen fick frihet att välja sin religion, vad hindrade att de nästa dag kände sig fria att välja sin kung! Alltså rasade den kungliga vreden ohämmat mot "separatisterna". Kronofogdar, länsmän och polisbetjänter fick order att "jaga dem ut ur landet".

Den grupp trosförföljda som hyrde "Mayflower" av kapten Jones hade drivits ut ur England i överensstämmelse med detta kungliga dekret.

Några år före landsflykten hade de börjat samlas till möten utanför Scrooby, en liten stad i hjärtat av England, där de höll hemliga gudstjänster under ledning av postmästaren William Brewster. När spioner och bulvaner i biskopens tjänst börjat smyga sig in på deras möten hade de enats om att gå i landsflykt. Den ene efter den andre hade lämnat hem och arbete för att bosätta sig i Holland, där religionsfrihet rådde.

De elva år de tillbragt i sitt nya hemland hade inte varit enbart lätta. De var lantfolk, vana att bruka jorden och leva av vad den gav. Nu fick de tålmodigt lära sig att tjäna sitt bröd som spinnare, tvinnare och vävare i fabrikerna i Leiden, centrum för Hollands världsberömda textilindustri. Men William Bradford, en ung vävare som med tiden skulle bli en av gruppens ledare, skrev att de äntligen hade funnit "frid och andlig hugsvalelse", vilken de värdesatte "långt mer än alla rikedomar".

Varför hade de då beslutat sig för att lämna denna fridfulla stad med dess vackra kanaler, soliga torg och rena prydliga gator?

Det fanns många skäl. För många år sedan, under det holländska folkets frigörelsekamp mot spanjorerna, hade Leiden utsatts för en skoningslös belägring, varvid 8.000 av dess invånare dukat under för svält eller sjukdomar. Nu hotade ett nytt krig med

Skönare ögon med
MURINE
– världens mest sålda ögondroppar
MURINE for your EYES

Murine ger ögat ett hälsosamt, uppfriskande skönhetsbad — sköljer bort trötthet, damm och rökirritation och ger daggfrisk, behaglig lindring. Pröva själv Murine! Två droppar i varje ögonvrå... och på ett ögonblick känns ögonen skönare och Ni ser fräschare och piggare ut. *Murine säljs i behändig, gul plastflaska som doserar endast en droppe åt gången och räcker därför i flera månader.* BARLACH, Stockholm 1

enklare · drygare

Spanien. Holländarna, som var angelägna om att få England till bundsförvant, kunde se sig tvungna att ställa sig väl med Jakob I genom att krossa den misshagliga trosgruppen. Flyktingarna var även oroliga för att deras barn skulle bli förvekligade av den lättsamma och behagliga holländska livsföringen och frestas att överge sina nedärvda engelska seder och sin stränga religiositet. Därtill kom den landsflyktiges trängtan att kunna stå på ett stycke jord och säga: "Detta är mitt."

Sålunda fattade man till sist — trots dystra spådomar om hungersnöd, sjukdomar och strider med grymma, blodtörstiga indianer — det skickelsedigra beslutet att upprätta en koloni i Nya världen.

Tre års svåra och farofyllda diplomatiska förhandlingar följde. I England underhandlade Brewster och andra trosfränder genom inflytelserika vänner om en kunglig jordförläning. Kung Jakob sände ut sina hejdukar för att arrestera Brewster, som hade gett ut en skrift vari han angrep kungens religionspolitik. Brewster gick under jorden (han var mannen som skulle smugglas ombord på "Mayflower"), väl vetande vad som väntade honom om han blev fast. För en liknande överträdelse hade en skotsk präst blivit dömd till 3.000 punds böter (det skulle efter dagens penningvärde motsvara det tiodubbla), fått slita spö två gånger vid skampålen, fått ena örat avskuret, näsan uppsprättad och ansiktet brännmärkt — och därefter hade han satts i fängelse på livstid!

Men till sist lät kungen i alla fall

övertala sig att bevilja förläningen — inte till den separatistiska församlingen själv utan till dess finansiärer, det vill säga Thomas Westons aktiebolag. Nyheten vidarebefordrades snabbt till Holland, där församlingsmedlemmarna nu ställdes inför hjärtslitande avgöranden.

Några av de gifta männen valde att göra resan ensamma. Somliga bestämde sig för att ta med sina hustrur men lämna kvar några av barnen. Andra tog med sig hela familjen. När avfärdens stund var inne gick 16 män, 11 kvinnor och 19 barn ombord på kanalbåtarna som skulle föra dem till "Speedwell", i vilket fartyg de skulle fortsätta till mötet med "Mayflower" i Southampton.

Det var ett gripande ögonblick då båtarna gled ut från Leiden. Utvandrarna tyckte sig gå emot en djup och underbar upplevelse med denna 3.000 sjömil långa resa till en okänd, inte kartlagd vildmark. Den kom dem att tänka på Moses och den Gud som fört sitt folk till andra ödemarker. Ingenting utom den mest hängivna tro kunde förklara det företag de nu gav sig in i.

Medan Leiden sjönk undan akteröver vände sig många av dem tillbaka för att kasta en sista blick på dess höga tornspiror, och avskedets smärta talar alltjämt ur William Bradfords ord:

"Och så lämnade de denna goda och behagliga stad som hade varit deras tillflykt i nära tolv år; men de visste att de voro pilgrimer och upplyfte sina ögon mot himlen, deras käraste land, och blevo styrkta i anden."

Har Ni prövat "B and B"

Ni som tycker att "vanlig" likör är för söt: pröva nya smakupplevelsen "B and B". B and B är hälften Munk Bénédictine, hälften Cognac — en torrare, friskare avec. B and B (som uttalas på engelska, "Bi änd Bi") står för Bénédictine and Brandy — en ny, angenäm bekantskap!

Rekv.nr 602 Pris 1/2 but. 26:50

BÉNÉDICTINE

Främlingar och dåliga nyheter

DÅ "Speedwell" förtöjdes vid sidan av den brungyllne "Mayflower" i Southamptons hamn blev det ett jublande glatt återseende mellan flyktingarna och deras församlingsledare, vilka tillbringat så svåra år i England. Men glädjen förbyttes snart i förvirring och besvikelse. Resenärerna från Leiden ställdes inför några ytterst obehagliga överraskningar.

Först upptäckte de att det redan fanns över 80 passagerare ombord på "Mayflower". Dessa "främlingar", som de landsflyktiga kallade dem, hade rekryterats av Thomas Weston och hans medintressenter för att fylla ut kolonins befolkningskvot. Ombord fanns vidare en grupp tjänstefolk, bland dem sex barn som plockats ut bland de tusentals föräldralösa som strövade kring på Londons gator.

Det kom som en chock för de landsflyktiga att de skulle stå som en minoritet i denna blandade skara. Men ännu sämre nyheter väntade dem. Först kom en rad långa dröjsmål, orsakade av dispyter med Thomas Weston om tolkningar av detaljer i kolonisternas avtal med Londonbolaget. Då Weston vägrade att förskottera ytterligare pengar, blev de landsflyktiga tvungna att sälja värdefulla förnödenheter för att kunna betala sina skulder hos olika köpmän.

Trots dessa svårigheter var kolonisterna nu så redo som möjligt för det stora äventyret. Den 5 augusti stävade "Mayflower" och "Speedwell" från Southampton ut i Kanalen med lastrummen fyllda med väldiga tunnor med vatten, öl, skeppsskorpor och saltad torsk, säckar med rökt oxkött och kaggar med konserverade ägg.

Nu kom emellertid ett nästan förkrossande slag. Strax efter avresan började "Speedwell" läcka svårt. Hon vände och gick in till Dartmouth för att få läckan tätad och startade därefter för andra gången. Men då de båda skeppen hade kommit nära 300 distansminuter ut till havs hissades återigen nödflagg på "Speedwell". Denna gång vände de tillbaka till Plymouth, där erfarna skeppsbyggare konstaterade att fartyget inte var sjövärdigt utan måste lämnas i hamn.

Detta var varken mer eller mindre än en katastrof. Alla tidigare koloniseringsexpeditioner hade färdats i grupper om två eller flera skepp. Om resenärerna nu trots allt ville fortsätta, måste de ge sig ut på den förrädiska Atlanten med enbart "Mayflower". Dessutom hade "Speedwell" varit hörnstenen i deras planer på fiske och handelssjöfart. Utan henne dog drömmen om de stora förtjänsterna. Kolonin skulle bli isolerad, utan möjlighet att meddela sig med England ifall förråden tröt.

De landsflyktiga rådslog med kapten Jones. Han sade sig vara övertygad om att "Mayflower" skulle klara överfarten ensam. Efter många timmars bön och from begrundan fattade resenärerna det modiga beslutet att fortsätta och genomföra sina planer.

Förråden lastades över från "Speedwell" till "Mayflower", alltmedan Jones gjorde kalkyler på hur många passagerare han kunde överta från det utdömda skeppet. Tjugu av "främ-

Klar för start

med KARBURATORSPRIT

- Snabbare start
- Säkrare gång
- Mindre slitage
- Bättre bränslevärde

Alla bilförare känner till hur lätt tjuvstopp och andra motorstörningar uppstår under den kyliga och fuktiga delen av året. Orsaken är isbildning i förgasare och bensinledningar.

Karburatorsprit (etylalkohol av 99,5 % styrka) i bensinen är medlet mot dessa obehag. Karburatorsprit kan användas i såväl vanlig som oljeblandad bensin. Karburatorsprit finns att köpa på bensinstationer och i färg-, järn- och lanthandeln i dunkar om 1 liter eller i lös vikt.

OBS! Karburatorsprit säljes icke i plastförpackning!

KARBURATORSPRIT

SPRITCENTRALEN

lingarna" måste gallras ut, men det var inte svårt att finna sådana som avstod frivilligt, ty sjösjuka och olycksaningar hade redan avskräckt åtskilliga. Den 6 september gick kapten Jones äntligen till sjöss igen med 102 passagerare, "alla sammanpressade i ett och samma fartyg", för att citera William Bradford.

När "Mayflower" stävade ut till havs hade de landsflyktiga åtminstone den trösten att de hade kommit iväg utan någon förföljelse från kungens sida. Därtill var engelska hovet nu alltför upptaget av Spaniens inträde i den konflikt som skulle bli Trettiåriga kriget. I en stund när hela Europa beredde sig att gå i krig, vem hade väl då tid att ta notis om en skara fattiga flyktingar som rymde västerut med ett skamfilat fraktfartyg i den villfarelsen att de var Guds utvalda folk, kallat att grunda en ny nation i vildmarken?

Storm på havet

En styv kuling gav "Mayflower" en fräsande skjuts ut i Nordatlanten. För kapten Jones var den hårda medvinden en skänk från himlen, men flertalet av passagerarna blev till besättningens stora förtret genast sjösjuka.

Redan första dagen till sjöss uppstod det friktion mellan sjömännen och passagerarna. När de förra behövde svängrum för att sköta skot, fall, brassar och boliner eller för att äntra upp i riggen, gillade de inte att törna ihop med ett vimsigt fruntimmer eller snava över något av de 34 barn som lekte och rasade på däcket. Men besättningens fientliga hållning hade djupare orsaker än blott och bart beckbyxans förakt för tafatta landkrabbor.

Genomsnittssjömannen på den tiden var en okunnig, råbarkad sälle som söp och slogs när tillfälle bjöds. Hans valspråk var: "För den som går till sjöss för nöjes skull bör helvetet

vara rena tidsfördrivet." När "Mayflowers" matroser fick reda på att passagerarna var gudfruktiga — de landsflyktiga samlades varje morgon på däck för att sjunga psalmer — blev de upprörda i sitt innersta. Psalmer och predikningar var just sådant som de hade gått till sjöss för att slippa ifrån. Det var rena förolämpningen att fromleriet skulle förfölja dem ute på fria havet!

Först muttrade de bara lågmält om "gudsnådliga spyhosor", men snart övergick de till öppet hån och skrek för fulla lungor ut de råaste hädelser. En kraftig ung matros var den värste plågoanden. Han var en mästare i att svära och specialiserade sig på att smäda de sjösjuka. Han lät dem i de mest oförblommerade ordalag få höra

att han hoppades få sänka minst hälften av dem i havet innan resan var slut.

"Mayflower" hade knappt varit till sjöss mer än två veckor då denne unge hädare drabbades av en plötslig sjukdom. När han dog, svärjande och förbannande in till sista andedraget, blev de andra matroserna betänksamma. Vidskepliga som de alla var, började de undra om inte dessa ödmjuka psalmsångare stod under Guds särskilda beskydd. Hädanefter lämnade de passagerarna i fred.

Flertalet av kolonisterna hade nu kommit över sjösjukan och inrättade sig efter bästa förmåga i den trångbodda, enformiga tillvaron om skeppsbord. Nu för tiden, då man färdas över oceanerna med jättefartyg stora som skyskrapor, skulle den 34 meter långa "Mayflower" te sig som föga mer än en förvuxen livbåt. Ändå var hon kapabel att förutom kapten Jones och hans 30 matroser rymma 102 passagerare, fyra understyrmän, tre styrmän, en timmerman, en läkare, en kock samt kanonjärer till fartygets tio kanoner.

Ingen vet exakt hur resenärerna fördelade sig på de tillgängliga utrymmena ombord, men det finns sakkunniga gissningar att tillgå. Somliga historiker tror att kapten Jones och hans styrmän kojade i poophuset, och att en del passagerare hade fått överta kajutan och hytterna. Flertalet av de gifta paren, de unga flickorna och de små barnen logerade troligen i dessa befälshytter, medan de ensamma vuxna männen och de större gossarna fick hålla till på batteridäck alldeles ovanför fartygets djupa lastrum.

De trånga utrymmena och bristen på avskildhet måste ha varit påfrestande, men ännu värre var den osmakliga födan, typisk för kosten till sjöss på den tiden. Huvuddieten var salt fisk och salt kött, allt urvattnat och ätet kallt med öl och stora skeppsskorpor till. Kvinnorna lagade kanske någon enstaka gång en köttgryta eller soppa, som gav matgästerna ett välkommet tillfälle att blöta upp de stenhårda skorporna. Maten blev ännu oaptitligare genom att den var full av råttlort, mask och vivlar.

För de landsflyktiga från Leiden överskuggades emellertid dessa besvärligheter av tanken på hur deras koloni skulle organiseras. I klart medvetande om att de nu var en minoritet — bara 27 vuxna personer — insåg de att de måste skaffa sig bundsförvanter bland "främlingarna", om de skulle kunna bibehålla kontrollen över gruppen och etablera det slags folkstyre de drömde om. En god del av de första veckorna till sjöss ägnade de därför åt varsamma försök att bli bekanta med främlingarna.

Två män bland dem imponerade omedelbart på de landsflyktiga. Den ene var en blond, kraftigt byggd 21-årig tunnbindare vid namn John Alden. Enligt en kunglig förordning måste varje skepp som klarerades ut från engelsk hamn ha en tunnbindare ombord med uppgift att hålla öl- och vattenfaten täta. Om "Mayflower" lämnade kvar några fat i Nya världen måste Alden tillverka lika många nya kärl till återresan, så att inte England skulle gå miste om dyrbart trä.

Den andre mannen var Miles Standish, en satt, rödhårig före detta kap-

ten i drottning Elisabets armé. Han hade åtagit sig att handha kolonins försvar. Så snart de första dusterna med sjösjukan var överståndna började Standish drilla männen troppvis och lära dem att hantera de värjor och luntlåsmusköter som expeditionen medförde. Trots att han inte mätte stort mer än fem fot i strumplästen, var han en boren ledare, som lätt höll disciplin bland sina mannar.

Men exercisen på däck kunde inte fortgå länge. Varje dag spejade kapten Jones oroligt mot horisonten i nordväst på utkik efter det oväder som var att vänta när höststormarna kom rytande från Grönland. Till sist kom det — Arktis' isande andedräkt — svepande fram över de ändlösa vidderna av vitfradgade brottsjöar.

"Alle man, alle man till väders!" röt underskepparen. I det bitande kalla regnet äntrade matroserna upp i de svajande masterna 60 fot över det vältrande havet och började bärga seglen. Plötsligt skakades "Mayflower" som av en häftig rysning. Hon hade begravt bogarna i en sjö över ankarklysen, och vatten forsade över backen och över "livet" genom skansen.

Luckor skalkades och kanonportarna förbultades mot de väldiga vågorna, somliga 50 fot höga, som stormade fram över varje tum av "Mayflowers" däck. Nu kunde kaptenen ingenting annat göra än låta skrovet löpa fördevind för bara riggen, även om det betydde att man drev hundratals sjömil ur kursen.

Och alltjämt fortsatte vågorna att gå till angrepp. Väldiga, förintande slag riktades mot skrovet av Atlantens skoningslösa näve. Under däck tryckte sig de förskrämda passagerarna samman i bön. För varje sjö vällde kaskader av iskallt vatten över dem, ty vågorna hade bräckt upp nåten i däck och överbyggnader. I det råfuktiga halvmörkret föreslog någon en psalm, och de började sjunga.

Men ännu en jättevåg slog dundrande ned över dem, och med ett fruktansvärt brak knäcktes och vek sig en genomgående däcksbalk över deras huvuden.

Havets fångar

DET BLEV stor uppståndelse. Kapten och styrmän kom rusande till batteridäck för att stirra på den bräckta, sviktande balken och de splittrade däcksplankorna omkring den. Vatten forsade in genom nya öppningar, och de förfärade passagerarna tryckte sig mot väggarna för att komma undan syndafloden.

Timmermannen tillkallades. Fartyget var räddningslöst förlorat, sade han, såvida man inte kunde tvinga upp däcksbalken på plats igen. De starkaste männen ombord — John Alden och fem sex till — satte skuldrorna emot, men den grova balken sjönk bara ännu mer.

Då var det någon som kom att tänka på en "stor järnskruv" (sannolikt ett slags domkraft) som de landsflyktiga hade köpt i Holland för att ha till hjälp vid husbyggandet i Nya världen. Matroser rusade hals över huvud ner i det mörka lastrummet och vräkte undan lådor och balar som i stormen hade kastats huller om buller, tills man i det flämtande lyktskenet såg glimten av metall. De släpade upp skruven på batteridäck och

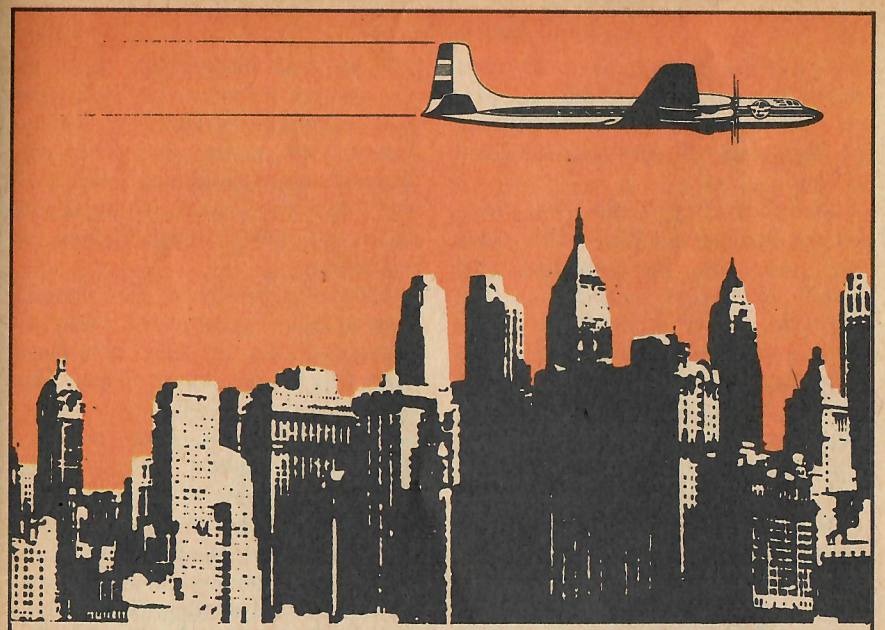

FLYG TILL USA VIA ISLAND - SPARA 762 KR

FLYG GÖTEBORG — REYKJAVIK — NEW YORK — T/R FÖR ENDAST 2.240:— = 762:— BILLIGARE ÄN BILLIGASTE JET-FLYG

Hos Loftleidir finns endast en klass ombord — LOFTLEIDIR KOMFORTKLASS. Ni flyger bekvämt i en av världens pålitligaste flygplanstyper, DC 6 B, med tryckkabin och väderradar. Ombord äter Ni gott och rikligt — och flera gånger under turen serveras förfriskningar.

Loftleidir samarbetar med alla de stora amerikanska flygbolagen och erbjuder därför de bästa vidare-förbindelser från New York vart Ni än skall resa i Amerika.

KOPPLA AV I REYKJAVIK — UPPLEV ISLAND

I Reykjavik gör Loftleidir-planen ett uppskattat uppehåll på 1 ½ timme — då serveras en god middag på Loftleidir-restaurangen inne i stadens centrum.

Som Loftleidir-resenär har Ni möjlighet att för en extra kostnad av endast 65:— få ett dygns uppehälle på exklusiva Hotell Saga. Utsökta måltider, sightseeing etc. ingår i detta specialarrangemang.

Trafiken blir större och större över Atlanten. Boka därför i tid, tala med Er resebyrå.

Förmånliga familje-, emigrant- och 21-dagars T/R rabatter.

BILLIGASTE FLYG ÖVER ATLANTEN
LOFTLEIÐIR
KOMFORTKLASS
FLYG LOFTLEIÐIR och SPAR

Generalagent: BLIDBERG, METCALFE & Co AB, GÖTEBORG: Skeppsbron 5—6. Tel. 17 36 80
STOCKHOLM: Storgatan 10. Tel. 63 21 15–16. HELSINGFORS: Ilmailukeskus OY, Fabiansgatan 6 A. Tel. 66 96 03

placerade den under bjälken vid brottstället. Genom att dra veven runt varv på varv pressade de balken tillbaka på dess plats och förstärkte den med stöttor.

Men hur länge skulle den provisoriska lagningen hålla? "Det rådde stor oro och meningsskiljaktighet bland sjömännen själva", skriver Bradford. Brewster, Bradford och en tredje församlingsledare vid namn John Carver gick skrämda till kapten Jones och frågade honom rakt på sak, om skepp och människor befann sig i allvarlig fara. Borde man inte i så fall sätta kurs på närmaste land? Afrika, Kanarieöarna — vart som helst!

Christopher Jones betygade stolt sin orubbliga tillit till sitt fartyg. Han sade att han hade sett "Mayflower" kämpa sig igenom hårt väder förr. Om man bara inte pressade henne över hövan med för mycket segel, var han alltjämt beredd att gå i god för henne. De skulle fortsätta seglatsen.

"Så anbefallde de sig i Guds händer", skriver Bradford, "och beslöto att segla vidare." Återigen hissades seglen, och kurs sattes mot Nya världen. Men Atlanten var ännu inte färdig med dem. Dygn efter dygn var "Mayflower" alltjämt lekboll för vågor höga som berg. Även med uppspända mantåg fick besättningen passa sig noga för att inte spolas över bord av brottsjöar.

Vid detta laget hade passagerarna levat i veckor i det dävna stinkande mörkret under däck — ett hundratal personer hopträngda i ett utrymme ungefär så stort som en modern enfamiljsvilla. De hade inte haft tillfälle att byta kläder eller tvätta sig på över två månader. De enda sanitära inrättningarna bestod av hinkar. Maten blev sämre för varje dag. Skeppsskorporna måste huggas i bitar med stämjärn; i gryn och mjöl frodades allt större mängder kryp av skilda slag.

För de yngre männen blev det alltmera outhärdligt att vara instängda under däck. En av dem, John Howland, stod till sist inte ut längre. Han bände upp en kapplucka och steg ut på däck. Men han hann nätt och jämnt fylla lungorna med frisk luft förrän skeppet gjorde en överhalning. Någon sekund senare låg Howland i den skummande, iskalla Atlanten.

Matroserna ombord i "Mayflower" må ha varit en samling råskinn, men de var sjömän som kunde sitt yrke. Lyckligtvis hade skeppet krängt över så mycket att hennes toppsegelsfall släpade i vattnet, och strax innan Howland drogs ner under de vreda vågorna hann han gripa tag om ett av dem. I nästa ögonblick störtade några matroser till fallet och halade in det så att Howland drogs upp till ytan, och medan sjöarna slängde honom hit och dit som ett agn på en metrev ropade besättningen uppmuntrande ord till honom. Därpå hävde sig en matros med en lina bunden kring livet ut över skeppssidan beväpnad med en båtshake. Efter ett par misslyckade försök fick han napp — och upp på däck kom John Howland som en stor flundra.

Efter Howlands vådliga äventyr hade ingen mera någon lust att våga sig ut på däck. Atlanten fortsatte att rasa, och de hårt prövade passagerarna gjorde sitt bästa att härda ut. Men nu inträffade en ny nödsituation: smärtfyllda kvinnoskrik ljöd från kajutan. "Främlingshustrun" Elizabeth Hopkins var havande, och nu hade värkarna börjat. Varken hon eller hennes make, Stephen Hopkins, hade anat att deras barn skulle födas i storm på Atlanten, och på William Brewsters uppmaning knäböjde trosfränder och främlingar i gemensam bön för en lycklig nedkomst. Snart kom också glädjebudet att ett välskapt livskraftigt gossebarn hade kommit till världen. Stephen Hopkins döpte honom genast till Oceanus.

Barnets lyckliga födelse höll humöret uppe hos passagerarna ända till slutet av tionde veckan till sjöss, då en av tjänarna, den kraftige 22-åringen William Butten, blev sjuk. Det var det första fallet av skörbjugg, och det fick dödlig utgång. Matroserna sydde in liket i en svepning och lät det gå över bord.

Det första dödsfallet följdes snart av olycksbådande tecken på försämrat hälsotillstånd bland passagerarna. Män och kvinnor klagade över svullna ben, feber och frossa. Lyckligtvis började vädret äntligen lugna sig. Däcksluckorna öppnades, och på kaptenens inrådan skickades alla, även sjuklingarna, upp på däck för att få frisk luft och en smula motion.

I samma veva spred sig också en våg av förväntan som en löpeld genom skeppet. Kapten Jones hade låtit förstå att land när som helst kunde komma i sikte. Högt uppe i mastkorgen spejade ständigt en utkik mot horisonten i väster, men än så länge såg han ingenting annat än öde hav så långt ögat nådde. Än ett dygn förflöt. Skulle denna färd aldrig få något slut?

På morgonen den 9 november stod kapten Jones på poopen och såg dagen gry med solglitter över havet, medan besättningen rumsterade på däck i sina vanliga sysslor. Över honom slog seglen slappt i en döende bris. Styrman John Clark påpekade att vattnet höll på att ändra färg — från indigoblått till smaragdgrönt. Det betydde att land var nära, och kaptenen gav order till lodhyvaren att ta lodskott. Inom några ögonblick följdes linans vinande och blylodets plumsande av ett upphetsat rop: "Botten på åtti famnar, kapten!"

Där var den alltså, 145 meter under skeppets köl — den nordamerikanska kontinenten som med sin långa utlöpare välkomnande sträckte sig dem till mötes. Solen kom "Mayflowers" nötta segel att glimma som vore de vävda med guldtråd, och med solljuset kom en lätt bris. Från stortoppen ljöd i samma stund det rop som passagerare och besättning sedan veckor tillbaka hade hört i sina drömmar:

"Land föröver! Land föröver!"

Den första tro- och huldhetseden

DEN första skymten av Nya världen hälsades med jubelrop och glädjetårar. Många föll på sina knän och tackade Gud. Men glädjen blev kort. Sedan kapten Jones hade studerat sina kartor tillkännagav han att den långa, låga, sandiga kustremsa de nalkades var den stora landtunga som var känd under namnet Cape Cod.

Det var nedslående nyheter, ty det var alls inte på Cape Cod som kungen

hade bestämt att deras "plantage" skulle ligga. Privilegiebrevet berättigade dem endast att slå sig ner vid mynningen av Hudsonfloden inom det territorium som stod under Virginiakompaniets överinseende. För utvandrarna återstod endast att svälja besvikelsen och ställa in sig på ytterligare ett eller ett par dygn ombord på "Mayflower". De satte alltså kurs mot Hudsonmynningen.

Men inom några timmar tvangs de att ta beslutet under förnyat övervägande. Då "Mayflower" stävade sydvart kom hon plötsligt in bland en lång, hotande rad av vita bränningar. Det var grynnor i alla riktningar, och det tog timmar av vaksamt manövrerande och all kapten Jones navigeringsskicklighet att hindra "Mayflower" från att ränna upp på något av grunden.

När fartyget åter befann sig i rum sjö höll passagerarna nytt rådslag. Om de skulle segla utan sjökort i okända, grunda kustfarvatten som dessa, kunde det ta veckor innan de nådde Hudsonfloden. Kanske skulle det ändå vara klokare att bosätta sig här på kusten av "Nya England" och inte ödsla bort flera av de dyrbara dagar som stod till buds innan vintern kom.

Ledarna från Leiden och London diskuterade problemet långt in på natten och enades slutligen om att ta risken och stanna i Nya England. Nästa morgon kungjorde de sitt beslut — för att omedelbart ställas inför hotet om myteri!

De yngre männen — de livegna, de anställda tjänarna och en del av främlingarna — mottog beslutet som en signal till revolt. Om de skulle gå i land på en kust som de inte hade någon rätt att beträda, sade de, så hade ledarna förverkat sin rätt att bestämma över dem.

Situationen var hotfull. Ledarna visste att de skulle komma att behöva varenda arbetsför karl, om hela skaran skulle hinna få tak över huvudet innan snön började falla. Hela den dagen satt de i kajutan och diskuterade läget. Instinktivt ryggade de tillbaka för varje form av våld, även om Miles Standish brummade att han visste sig i stånd att kväva varje upprorsförsök i dess linda.

Strax innan de landsflyktiga lämnade England hade de fått ett avskedsbrev från församlingens avhållne pastor, John Robinson, som hade stannat kvar i Holland. Robinson hade sagt dem att de i Nya världen borde bilda en "statskropp" och ledarna beslöt nu att handla i enlighet med hans maning. William Brewster och Stephen Hopkins fick i uppdrag att utarbeta ett kort "fördrag", och medan "Mayflower" sakta men säkert arbetade sig runt yttersta spetsen på Cape Cod strävade de båda männen med att sätta ihop ett dokument som en dag skulle komma att framstå som en milstolpe i världens långa kamp för frihet och människovärde.

I GUDS NAMN, AMEN

Vi vilkas namn här äro undertecknade, trogna undersåtar till vår fruktade Enväldige Herre Konung Jakob, med Guds nåde härskare över Storbritannien, Frankrike -och Irland, Trons Konungslige Försvarare etc.

Vi som hava, till Guds ära och Den Kristna Trons förkovran såsom ock

CLUB SODA
-gott till det goda

Härligt uppfriskande och helt neutral — konkurrerar inte med den fina smaken hos mat och dryck utan *framhäver* den . . . Därför är Club Soda så gott till det goda. Drick Club Soda väl avkyld.

till heder för vår Konung och vårt Land, företagit en resa uti avsikt att grundlägga den Första Kolonin i de Nordliga Delarna av Virginia, förbinda oss med detta dokument högtidligen och ömsesidigt i Guds och varandras närvaro att bilda och ingå uti en medborgerlig statskropp, vars uppgift skall vara att bättre ordna, bevara och främja förenämnda syften, och att i enlighet härmed vid behov stifta och stadfästa sådana rättvisa och jämlika lagar, förordningar, stadgar, författningar och ämbeten som skola anses tillbörliga och lägliga för det allmänna bästa i denna Koloni, vilken vi lova all vederbörlig underkastelse och hörsamhet.

Ingen av dem som medverkade till detta dokuments tillblivelse var medveten om att uppleva ett historiskt ögonblick. "Överenskommelsen" var inget försök att tilldra sig världens uppmärksamhet. Den var bara en enkel och utan litterära anspråk avfattad utfästelse, och det var väl det som gjorde att den i mansåldrar kom att ligga obeaktad i skuggan av den amerikanska nationens båda senare milstenar: oavhängighetsdeklarationen och konstitutionen.

Men sedan den amerikanska frihetens förkämpar väl hade börjat söka efter källorna till denna frihet, fick de strax upp ögonen för Fördragets enkla storhet. President Adams hyllade den som "det första exemplet i modern tid på ett regeringssystem instiftat genom frivilligt avtal, av likaberättigade män i begrepp att upprätta sitt samhälle i ett nytt land".

Ser man närmare på fördraget, faller nyckelorden lätt nog i ögonen: "i Guds och varandras närvaro"; "rättvisa och jämlika lagar"; "för det allmänna bästa". De skulle långsamt slå rot i en ny kontinents jungfruliga jord och tillväxa i styrka intill den dag, mer än 150 år senare, då de skulle blomma ut i ord sådana som konstitutionens "alla människor har skapats lika" och "styrelsen härleder sin makt från de styrdas samtycke".

Alla resenärerna, däribland de tillämnade myteristerna, kallades samman under däck. När Fördraget hade lästs upp för dem, undertecknades det av samtliga män, med undantag av några få som torde ha legat sjuka samt tretton gossar vilkas anslutning bekräftades genom fädernas underskrift. Fördraget var en mästerlig manöver som effektivt satte stopp för den hotande revolten.

Nu återstod bara ytterligare ett steg att ta — att utse en guvernör. Utan opposition valdes John Carver att inneha posten på ett år. Lättade och hoppfulla följde ledarna med de övriga upp på däck för att ta Nya världen i närmare ögonsikte.

En skatt i jorden

"ALLT som däruppå står har ett väderbitet utseende, och hela landet med alla dess skogar och snår ter sig vilt och otillgängligt för ögat."

William Bradfords kärva ord gav säkert en träffande beskrivning på det land som resenärerna nu var så ivriga att utforska. "Mayflowers" vedförråd var slut, varför några man gick i skeppets storbåt och började ro mot land. Sandrevlar hindrade dem att komma ända in till stranden, och de blev tvungna att vada i meterdjupt vatten — ett kyligt bad nu i början

OBS! Endast för herrar!

Vi kan inte lova att alla flickor börjar svärma när Ni använder Kings Men. (En del har fantastisk motståndskraft!) Så för en man som bara vill ha ett rakvatten som friskar upp ansiktet, gör huden smidig, lindrar skrapad hud, läker småsår, dödar bakterier och effektivt sätter stopp för rakutslag - för en sån man, är Kings Men det naturliga valet. Ta litet i ansiktet i morgon bitti! Och flickorna då? undrar Ni kanske litet oroligt. Vi svarar: Lugn - bara lugn!

SLUTSATS: ANVÄND KINGS MEN®!

SVENSKA FRISÖRDEPÅTEN AB, STOCKHOLM 20 KM-14-64

av november. Men glädjen att åter känna fast mark under fötterna var så stor att ingen klagade.

Männen hade landat där staden Provincetown nu ligger på yttersta spetsen av Cape Cod. De begav sig raskt in i skogen, där de fällde en mängd aromatiskt doftande enar. När de återvänt till skeppet uppfylldes "Mayflowers" undre däck snart av denna vildmarkens rökelse, och passagerarna kunde njuta sitt första varma mål på veckor.

Något färskvatten hade man däremot inte funnit i skogen, vilket starkt talade mot tanken att anlägga kolonin i den trakten. Männen var ivriga att fortsätta sökandet. För att kunna röra sig mera obehindrat i kustfarvattnen hade resenärerna medfört en tiotons slup som tagits isär i fyra sektioner och stuvats på "Mayflowers" batteridäck. Under resan hade emellertid slupens bordläggning gistnat och nåten gått upp, och skeppstimmermannen förklarade att det skulle ta veckor att åter få slupen i segelbart skick.

De mer äventyrslystna männen sade att det skulle vara galenskap att vänta så länge. De ville utforska trakten till fots, och efter någon tvekan gick guvernör Carver med på att 16 man skulle få gå i land, på villkor att de inte utsträckte expeditionen till mer än två dygn.

Iförda hjälmar och bröstharnesk och beväpnade med värjor och musköter roddes männen in till stranden. Med Miles Standish i täten ställde de upp sig på ett led och marscherade bort längs stranden. De hade tillryggalagt omkring halvannan kilometer då en oväntad syn plötsligt hejdade dem: på avstånd såg de fem eller sex mänskliga gestalter komma emot dem.

Indianer! Miles Standish skyndade framåt följd av sina män. Rödskinnen skulle kunna ge dem upplysningar om var det fanns källsprång och goda hamnar. Men indianerna tvärvände och försvann in i skogen. Standishs män fann deras spår och följde dem flera kilometer, tills nattens inbrott tvang dem att slå läger. De fortsatte sökandet nästa morgon, men måste till sist besvikna ge upp. De röda männen var och förblev försvunna.

Männen hade nu kommit till en dal med högt, frodigt gräs — där ligger i dag staden Truro. När de följde en liten stig stötte de på en sällsam syn: "ett antal sandhögar" enligt Bradford. En av högarna var täckt av ett trävalv. Då männen grävde i sanden med sina värjor fick de upp en pilbåge och några pilar som föll sönder i deras händer. De drog snabbt slutsatsen att de hade råkat på en begravningsplats och avstod från att rota vidare.

Men uppe på en närbelägen kulle fann man en annan sandhög. Männen stretade uppför den branta sluttningen och såg att denna hög var av betydligt färskare datum med ännu synbara avtryck av handflator som hade slätat till sanden. På order av Standish började tre män gräva, och de fick snart fram en korg full med majs. De grävde ivrigt vidare och blottade ännu en väldig korg fylld med "mycket vacker majs, somlig gul, somlig röd och somlig nästan blå".

Detta var ett oerhört viktigt fynd.

Resenärerna medförde vete och korn till utsäde, men de visste av rapporter från Virginia att den gröda som växte bäst i Nya världen var majs. Om deras eget utsäde slog fel, kunde dessa majskorn betyda skillnaden mellan liv och död.

Men skulle de ta det? Männen ville inte börja sitt liv i Amerika med att stjäla från infödingarna. Efter mycket diskuterande fram och tillbaka beslöt de att ta med sig så mycket av majsen som de kunde. Men alla var ense om att så snart de träffade på indianerna, skulle de tala om vad de hade gjort och gottgöra dem för det tagna.

Vid återkomsten till "Mayflower" berättade spanarna sina upplevelser för de ivrigt lyssnande passagerarna. När dessa såg vad de utsända hade hittat på den branta sluttningen — än i dag kallad Corn Hill, Majskullen — väckte fyndet glädje och häpnad. De som var bönder förvånade sig över kornens storlek, som skvallrade om god jordmån och kommande rika skördar.

William Bradford talade om Israels folk, då det kom till det förlovade landet. Tolv man hade sänts i förväg och kommit tillbaka med "jordens frukter". Jämförelsen låg verkligen nära till hands, och Bradford skriver att hans vänner var "underbart glada och deras hjärtan uppmuntrade".

Strid vid barrikaden

DEN 27 NOVEMBER var slupen segelklar, och en andra expedition gav sig åstad. Men under denna färd blev männen besvikna både över den magra jordmån de träffade på och över att de inte lyckades finna någon skyddad hamn. Vintern var inne. Snöbyar drog tjutande över vattnet, och när expeditionen kom tillbaka till "Mayflower" utbröt en våldsam dispyt.

Många av passagerarna krävde att få slå sig ner där man var. Vatten hade hittats vid Corn Hill; i skogarna fanns det rådjur, vildgäss, änder och fasaner. Dessutom hade valar siktats från skeppet; i sinom tid skulle man kunna tjäna sig förmögen enbart på vad havet gav. Varför då söka vidare?

Andra, med Bradford som talesman, var starkt emot en sådan lösning. Färskvattnet kring Corn Hill fanns i dammar som kanske torkade ut på sommaren. De påpekade också att ett beslut att bosätta sig var oåterkalleligt. De var tvungna att bygga ett fort och boningshus, och sådana flyttade man inte efter behag. Det skulle vara dårskap att slå sig ner på en icke fullgod plats, när det kunde tänkas att idealiska förhållanden väntade bara någon mil längre bort.

Efter en lång debatt nådde man fram till en kompromiss. Slupen skulle få ge sig ut på en sista expedition, men den fick bara segla inom viken där "Mayflower" låg för ankar. Spanarna vände sig nu till Robert Coppin, skeppets andrestyrman, som kände till denna del av kusten från en resa till Virginia bara ett år tidigare. Coppin pekade på ett högt klipparti på andra sidan viken och sa att han kände till en god hamn ungefär 24 distansminuter längre bort. Han och några matroser hade döpt den till "Tjuvahamnen", sedan en indian de hade träffat där stulit en harpun från dem.

Den 6 december begav sig spanar-

na ut på sin sista expedition. Vädret var dåligt. När de kom ut på öppet vatten pressades slupen svårt av en hård, byig vind, som dränkte männen i fryskallt skum. "Vattnet frös på våra kläder och gjorde dem styva som järnrustningar", skriver Bradford.

Efter ungefär 20 distansminuters seglats satte de kurs på närmaste sandstrand, där de skulle slå läger för natten. Då de kom intill stranden fick de syn på en grupp indianer. Än en gång försvann rödskinnen i skogen, men medan spanarna den natten huttrade kring sin lägereld såg de ett annat bål glimma mycket längre bort på stranden. Det var indianerna, och hela natten lyste de båda bålen, medan mörkret stod som en ogenomtränglig mur emellan dem.

De vita männen tillbringade ännu en dag med fruktlöst sökande efter sina osynliga följeslagare. På ett ställe gjorde de emellertid ett förbryllande fynd. I en stor uthuggning i skogen fann de en väldig gravplats inhägnad med ett stängsel av ungträd. Här var tydligen skådeplatsen för en fruktansvärd katastrof. Hundratals lik tycktes ha begravts där, och inte långt därifrån fann man oplöjda majsfält och övergivna wigwams.

Vad betydde allt detta? Undrande och modstulna slog männen läger igen; denna gång byggde de en liten barrikad och satte ut vaktposter. Under natten hörde de vargar yla. Och så, strax före dagningen, fylldes luften av ett öronpinande tjut.

"Indianer! Indianer!" skrek en vaktpost. I samma ögonblick kom en svärm pilar vinande ur mörkret och träffade barrikaden.

Några av männen hade lämnat sina bössor i slupen, och de rusade nu ner till stranden för att hämta dem. Då indianerna kom störtande för att genskjuta dem, stannade några av de vita männen som var beväpnade med värjor för att möta anfallet. Skärmytslingen var snabbt över; de män som hade fortsatt ner till slupen fyrade av sina musköter, och vildarna flydde tillbaka in i skogen.

Men Miles Standish, guvernör Carver, Bradford och de övriga i lägret var alltjämt föremål för en häftig attack. Barrikaden hade bara tre sidor, och indianerna öste svärmar av pilar i öppningen på den fjärde sidan. Klokt nog beordrade Standish sina män att inte skjuta förrän det ljusnade tillräckligt för att varje kula skulle träffa.

Männen väntade spänt, medan de lyssnade till vildarnas blodtörstiga stridsrop och skrän. *"Oaoatj! Ha! Ha! Oaoatj!"* Så lät stridsropet i Bradfords öron. När dagen grydde, kunde de se indianerna röra sig av och an i skogsbrynet.

De belägrade börja skjuta, och det indianska anfallet kom snabbt av sig. Standish hade haft rätt i sin förmodan att indianerna skulle gripas av skräck inför musköterna. Snart var det bara en enda indian, tydligen ledaren, som stannade kvar på så pass nära håll att han kunde vara farlig. "Det var en kraftig man", skriver Bradford, "som med stor tapperhet stod kvar bakom ett träd på halvt musköthåll och lät sina pilar flyga emot oss."

Slutligen tog en av de vita omsorgsfullt sikte på krigaren och "lät bark

kom till EGYPTEN

DET SEMESTERBILLIGA SOLSKENSLANDET

Det finns inget underbarare semestermål än Egypten, där solen skiner 365 dagar om året . . . där allting är minnesvärt . . . där det mesta kostar så litet!

I Alexandria blir Er semester så mycket mer!

Bada i turkosblått Medelhav. Sola och slöa på milsvida vita sammetsstränder. Njut av orientalisk stämning och hypermodern komfort — kom till Alexandria! Gör oförglömliga utflykter — taxi kostar ca 40 öre per km. Här är nöjeslivet kryddat — publiken kontinental . . . I Alexandria bjuder livet på så mycket!

Spar tid när Ni är i Egypten!

Se mer på en veckas planlagd sightseeing i Kairo och Luxor för endast $ 75 (allt inklusive). Ytterligare 2 dygn för $ 50 ger Er chans att bese Assuan och Abu Simbeltemplen. Kontakta i Kairo: Misr Travel Co. eller Amun Travel Co.

Er resebyrå eller Förenade Arabiska Republikens Turistbyrå, Strandvägen 9, Stockholm ö, tel. 63 40 08 vet allt Ni vill veta.

och trädflisor yra kring hans öron". Indianen gav upp ett högt skri och flydde. Med honom försvann hans kamrater som skuggor, och de uppskakade kolonisterna var återigen ensamma vid randen av den täta, tysta skogen.

Som genom ett under hade alla undsluppit helt oskadda. Guvernör Carver föreslog omedelbart en bön, och alla böjde knä i sanden och tackade Gud för sin räddning. Efter att ha döpt lägerplatsen vid den sandiga viken till "The First Encounter" (Den första träffningen), ett namn som den fortfarande bär, satte de segel igen och styrde mot Tjuvahamnen.

Landstigningen vid Plymouth

SNÖ, regn och en ökande vind piskade havet. Frampå eftermiddagen råkade slupen in i en rasande storm. Brottsjöar slog sönder rodret, och männen blev tvungna att styra med åror. Så fattade en våldsam stormby tag i seglet, och med ett brak splittrades masten och gick över bord.

Det var skymning nu, och männen rodde febrilt för att nå den hamn som de nätt och jämnt skymtade i dunklet och snöyran. Trevande sig fram i beckmörker nådde de slutligen lugnare vatten och arbetade sig in mot vad för slags land de kunde finna. De hade ingen aning om var de befann sig.

"Det var hård frost", skriver Bradford om den natten. Sedan männen hade lämnat den överisade båten kurade de ihop sig kring en eld på stranden. De var nära att förtvivla. Nästan en månad hade gått sedan de kom fram till Nya världen, och nu tycktes allting — den trasiga båten, det svåra vädret och de fientliga vildarna — peka hän mot en katastrof.

Men när dagen åter grydde kände de plötsligt levnadsmodet återvända. Det hade klarnat upp, och i det strålande vintersolskenet upptäckte de att de befann sig på en ö med utsikt mot Tjuvahamnen. Framför dem utbredde sig en stor bukt, inramad av skogbevuxna, snöglittrande höjder.

Det var Plymouth de såg framför sig. På en karta ritad sex år dessförinnan av kapten John Smith från Jamestown i Virginia, hade platsen redan fått detta namn, och de minnen namnet väckte av England och dess avseglingshamn livade sinnena. Männen tillverkade en ny mast till slupen, och i gryningen den 11 december seglade de över den lugna viken mot den snöhöljda stranden.

På Miles Standishs order ställde de upp på linje med musköterna redo och tågade så inåt land. Nästan omedelbart fattade de tycke för vad de såg. Där fanns "mångfaldiga majsfält och små porlande bäckar", berättar Bradford. Åkrarna var övergivna liksom de man sett förut. Man enades snabbt om att detta var en bra plats att lägga kolonin på. "Det var åtminstone den bästa de hade kunnat finna, och årstiden såväl som nödvändigheten kom dem att med glädje godtaga den."

Med nyvaknade livsandar steg männen i slupen för att återvända till "Mayflower" med den goda nyheten att de hade funnit sitt hem!

Amerikas första Storgata

VARJE kvarstående tvekan om valet av plats för kolonin skingrades

några dagar senare, då "Mayflower" ankrade i Plymouthbukten och utvandrarna kunde ta landet i närmare betraktande. De fann jordmånen utmärkt, och de såg timmerträd i överflöd. Det allra bästa var kanske att det nära stranden fanns en hög kulle, från vilken de kunde se långt ut till havs. Miles Standish röstade för att man där uppe skulle bygga ett fort, som kunde behärska både bukten och det omgivande landet.

Nu var alla ivriga att få komma i land och bygga sig bostäder, men en isande nordostlig storm tvingade dem att vänta i flera dagar. Den 23 december kunde arbetet äntligen börja. Varje arbetsför man lämnade skeppet och tog itu med att fälla tallar och såga upp dem till plank som skulle användas till deras första bygge, ett stort "gemensamhetshus" som fick hysa dem alla första tiden.

Dagen därpå, julafton, var en söndag. Hur angelägna männen än var att fortsätta med arbetet, vägrade de dock att vanhelga sabbaten. Liksom de hade gjort varje söndag sedan de kom till Nya världen tillbringade de dagen i bön och stilla betraktelse. I början hade denna vana irriterat kapten Jones, ty varje förlorad arbetsdag betydde ju ytterligare uppskov med "Mayflowers" hemfärd till England. Men nu hade till och med matroserna börjat beundra dessa viljestarka utvandrare som ansåg Guds närvaro lika viktig som tak över huvudet i vildmarken.

Märkligt nog betraktades måndagen den 25 december som en vanlig arbetsdag. Dessa renläriga kristna hade inte funnit julfirandet påbjudet någonstans i bibeln, och de satte sig därför över det. Men när kolonisterna om kvällen kom ombord på "Mayflower" och upptäckte att deras medförda öl var urdrucket till sista droppen, slog kapten Jones tappen ur en av fartygets öltunnor, och matroser och passagerare hade ett litet gemensamt samkväm.

Senare under veckan stakade männen ut Nya Englands första Storgata. Den skulle sträcka sig uppför kullen med en rad hus på vardera sidan och gå fram till fortet. För att spara arbetstid och hålla kolonin så samlad som möjligt inkvarterades ungkarlarna i olika familjer. Detta reducerade det behövliga antalet hus till 19. Man försökte på ett ungefär avpassa storleken på tomterna efter antalet medlemmar i respektive familjer. Belägenheten vid gatan bestämdes genom lottning.

De hus som kolonisterna uppförde åt sig var av fackverkstyp (den knuttimrade stockstugan, "blockhuset", kom först senare i bruk i Nya England) och bestod av ett rum med eldstad samt ett sovloft, dit man klättrade upp på en stege. Trots sin ringa storlek var dessa stugor inte lätta att bygga. Var och en skulle ha en stadig stenfot, och taken täcktes med vass som med stor möda samlades ihop längs åkanter och på sankängar. Fönstren, som naturligtvis saknade glasrutor, täcktes med oljat papper. Springorna och fogarna i väggarna tätades med lera.

Arbetet gick stadigt framåt under de närmaste veckorna, och snart visade den kala, vintriga kusten mer än en antydan till civilisation. Det stora gemensamhetshuset var färdigt, och

flera av stugorna var halvfärdiga. Men mot slutet av januari stagnerade arbetet och upphörde slutligen helt. I gemensamhetshuset, ombord på "Mayflower" och i ett mindre hus som togs i bruk som nödsjukhus, överallt låg män och kvinnor hostande och kippande efter andan.

"Stora sjukan" hade kommit till kolonin.

"Ni bevisar er kristna kärlek"

NÅGRA FÅ dödsfall hade inträffat efter landstigningen från "Mayflower", och många hade drabbats av förkylningar och lindrigare stadier av skörbjugg. Men nu, mitt i värsta vintern, drog en farsot med influensaliknande symtom härjande fram bland de av umbäranden försvagade kolonisterna. Tidvis var det bara sex sju stycken som orkade hålla sig på benen, och ett par tre dödsfall inträffade varje dygn.

Det var den svåraste prövning den lilla kolonin dittills haft att utstå. De som ännu var friska arbetade outtröttligt för de sjuka. "Med yttersta möda och under ständig fara för den egna hälsan", säger William Bradford, "eldade de brasor och lagade de mat åt dem, tvättade deras sölade kläder, klädde av och på dem. Med ett ord, de uträttade alla de nödvändiga sysslor vilka mera äckelmagade personer inte ens tåla höra nämnas vid namn, och allt detta glatt och villigt . . ."

Miles Standish och William Brewster hörde till de outtröttligaste sjukvårdarna. Det är inte svårt att tänka sig de landsflyktigas fromme ålderman William Brewster som den barmhärtige samariten, men att även en garvad soldat och krigsveteran som Standish kom att spela den rollen visar hur stark och djupt rotad broderskapsandan var.

Soten spred sig snart även till "Mayflowers" besättning, och de sjuka matroserna som hållit ihop som såta vänner när det gällt att smäda passagerarna fann nu att deras kumpaner visligen aktade sig för att komma dem nära. Men de kolonister som bodde kvar ombord gjorde allt de kunde för att hjälpa dem, och deras barmhärtighet gjorde ett mäktigt intryck på besättningen. "Jag ser nu", utbrast båtsmannen, "att ni sannerligen bevisar er kristna kärlek medan vi låter våra kamrater ligga och dö som hundar!"

Epidemin rasade i veckor och fortsatte att skörda liv, gamla och unga, tills bara hälften av kolonisterna var kvar. Flera familjer blev helt utplånade. Av de 18 gifta kvinnorna dog 13, av de 29 ungkarlarna 19. Samtliga begrovs på en låg kulle strax ovanför strandlinjen i grunda, omärkta gravar, ty kolonisterna fruktade att om indianerna fick klart för sig hur deras antal decimerades, skulle de ta det som en uppmuntran att gå till anfall.

Det hade försports ett antal oroande tecken på att indianer fanns i grannskapet. "Stora rökar från bål" hade synts på avstånd, och vid olika tillfällen hade kolonisterna skymtat vildar i skogen. I medvetande om att varje anfall i detta läge måste leda till katastrof, drev Miles Standish energiskt på fästningsbygget. Trots att bara ett fåtal män var arbetsdugliga uppförde man en kraftig plattform med bröstvärn och plats för kanoner,

och den 21 februari släpade kolonisterna med matrosernas hjälp upp två stora kanoner på kullen. Dessa stadiga pjäser, den ena vägande 680, den andra 550 kilo ställdes på plats tillsammans med två mindre "stycken".

När arbetet var fullbordat stegade kapten Standish av och an på plattformen med belåten min. Från denna upphöjda ställning kunde kanonerna bestryka både hamnen och de omgivande skogarna. Trots "Stora sjukan" hade Plymouth nu fått betydligt ökade möjligheter att överleva.

Ett fredsfördrag

DEN 16 mars 1621 kallade Miles Standish kolonisterna till ett möte i gemensamhetshuset för att göra upp en militär plan för kolonins försvar. Men knappt hade mötet börjat förrän någon kom och berättade att han sett en ensam indian, naken så när som på ett ländskört av läder, komma gående ut ur skogen.

De vita stirrade häpna ut genom dörren. Den högreste, ståtlige indianen kom spatserande uppför Storgatan lika oberört som om det gällt en vanlig söndagspromenad. När han kom fram till gemensamhetshuset och stod i dörren, blev det alldeles tyst. Så lyfte indianen sin hand.

"Välkomna!" sade han på engelska.

Kolonisterna stod förstummade. Efter alla dessa månader av misslyckade försök att få vänskaplig kontakt med rödskinnen kom här en som till på köpet kunde tala engelska! Ivrigt frågade de ut honom. Han förklarade att hans namn var Samoset och att han var hövding i en algonkinstam som bodde längre norrut (i Maine). Han hade lärt sig engelska av de fiskande vit-

skinn som emellanåt besökt hans land.

Kolonisterna frågade ut honom om Plymouth. Varför var majsåkrarna övergivna? Var fanns indianerna? Samoset förklarade allvarligt att det i denna trakt tidigare hade bott en talrik och livskraftig stam, patuxeterna, men att en farsot för fyra år sedan hade dödat dem alla, män, kvinnor och barn. De andra stammarna undvek nu deras forna land i förvissningen att onda andar där drev sitt spel.

Samoset gav vidare kolonisterna en klar bild av deras indianska grannar. Närmast bodde wampanoagerna, styrda av Massasoit, en vis hövding som genom skicklig diplomati hade blivit härskare över många mindre stammar. Ute på Cape Cod fanns nauseterna; det var de som hade anfallit kolonisterna, och Samoset kunde förklara varför. För länge sedan hade en engelsk fiskare som hette kapten Hunt lockat 27 indianer ombord på sin båt och därefter seglat bort med dem. Senare hade stammen fått veta att Hunt hade sålt sina fångar som slavar i Spanien. Alltsedan dess hade nauseterna hatat den vite mannen.

Mötet med Samoset inledde ett nytt skede för den lilla kolonin. Männen i Plymouth kunde äntligen komma i kontakt med indianerna, och den 22 mars fick de skåda en imponerande syn. Den store hövdingen Massasoit stod plötsligt i egen hög person på krönet av en höjd i närheten.

Hövdingens ansikte var färgat mörkt som mullbär, och kring halsen bar han en stor kedja av vita benpärlor som tecken på sin värdighet. Bakom honom stod 60 krigare, grant bemålade med gult, rött, vitt och svart i olika mönster. På somliga bestod mönstret av kors, på andra av underliga öglor och kvadrater.

Visste de att de var dubbelt så många som de vita männen? Kolonisterna grep sina luntbössor och höll ett brådskande rådslag. Unge Edward Winslow, en blivande ledare bland Leidenmännen, erbjöd sig att uppträda som de vitas talesman. Efter att ha spänt på sig harnesk och värja gick han modigt Massasoit till mötes.

När Winslow stod inför hövdingen överlämnade han som vängåva två knivar, en kopparkedja med en infattad ädelsten, ett krus brännvin och litet skorpor och smör. Massasoit mottog skänkerna under tystnad men med stor värdighet. Därpå höll Winslow ett kort anförande som gick ut på att guvernör Carver önskade att Massasoit skulle komma till Plymouth och ingå ett handels- och fredsfördrag.

Högtidligt befallde Massasoit 20 av sina krigare att lägga ifrån sig båge och pilar och åtfölja honom. När indianerna nådde utkanten av det lilla samhället möttes de av sex muskötbeväpnade män, som bildade ett slags hedersvakt. Miles Standish, som var angelägen om att imponera på indianerna med all den militära pomp och ståt hans få soldater kunde uppbåda, hade iscensatt ett effektfullt mottagande. Musketörerna ledsagade hövdingen och hans krigare till ett halvfärdigt hus, där de bjöds sitta ner på en grön matta och några kuddar. Därpå uppenbarade sig Carver, föregången av en trumslagare och en trumpetare samt en mindre hedersvakt.

SKA NI FLYTTA?

Man skulle inte tro, att svenska folket flyttar så mycket i dessa bostadsbristens tider men fråga vår prenumerationsavdelning så får Ni höra, att de har mer än 3.000 adressförändringar i månaden när det är som lugnast och ca 6.000 när det är som värst. Då kanske Ni förstår, att *Ni bör anmäla Er nya adress till Det Bästas prenumerationsavdelning, Stockholm 6, minst tre veckor innan Ni flyttar* för att vara säker på att inte gå miste om ett enda nummer. Om Ni skriver till oss, uppge också den gamla adressen — enklast vore om Ni bifogade ett gammalt adressurklipp. Ni kan också anmäla adressförändringen direkt på telefon 334094. Om Ni är medlem i Det Bästas Bokklubb, bör Ni påpeka detta samtidigt som Ni anmäler adressförändring.

Klarar täppt näsa snabbt

Andas bara in! Luften passerar genom inhalatorn och aktiveras därvid med välgörande Vick-ingredienser som klarar andningsvägarna snabbt. Ni andas lätt igen!

andas in – andas lätt

Guvernör Carver kysste Massasoits hand, och hövdingen återgäldade hedersbetygelsen. Det bjöds på brännvin och färskt kött, och sedan man hade ätit tände Massasoit en pipa, drog några bloss och räckte den till de vita männen. Därefter började man diskutera fredsfördraget.

Utan större svårighet utarbetade man en ömsesidig biståndspakt som än i dag är förebildlig i sin klarhet och entydighet. Två av de viktigaste punkterna fastställde:

Att när deras män komme till oss, de skulle hava lagt av sina bågar och pilar, likasom vi skulle göra med våra vapen när vi komme till dem.

Att om någon orättfärdigt ginge i krig mot hövdingen, vi skulle bistå honom. Om någon ginge i krig mot oss, skulle han bistå oss.

I över 40 år skulle detta fördrag komma att förbli obrutet och dess förpliktelser uppfyllda av båda parter. Dess betydelse stod klar redan från början, ty då indianer och vita under de närmast följande veckorna möttes i skogarna förmärktes inga tecken till fientlighet, och andan av ömsesidigt förtroende mellan de bägge folken växte sig ständigt allt starkare.

"Mayflower" seglar hem

ENLIGT den gamla julianska kalendern, som kolonisterna levde efter, var den 25 mars det nya årets första dag. Två dagar tidigare hade guvernör Carver omvalts i sitt ämbete, och några dagar senare fattade han det första viktigare beslutet under sin nya ämbetsperiod. Han lät "Mayflower" segla tillbaka till England.

Vid det laget hade tillräckligt många hus blivit färdiga för att de nu så fåtaliga kolonisterna samtliga skulle kunna bo på land. Fredstraktaten med Massasoit hade minskat faran för indianöverfall. "Stora sjukan" grasserade fortfarande, men de nya fallen var lindrigare, och de som hade överlevt sjukdomen började återvinna krafterna. Vädret började också bli mildare, och flera familjer hade redan anlagt täppor kring sina hem och sått frön till köksväxter.

Kapten Jones var för sin del mycket angelägen att få segla hem till England. Redan nu vilade tio av hans bästa män på begravningsplatsen ovanför hamnen, och han kunde helt enkelt inte dröja längre utan att riskera att hemresan skulle gå i svältens tecken. Men kaptenen och kolonisterna skulle under alla förhållanden skiljas som vänner. Trots överresans strapatser, besättningens i början fientliga hållning och farsotens härjningar hade en djup aktning vuxit fram mellan Christopher Jones och de män och kvinnor han hade fört till Amerika.

Nu när vintern var förbi skulle hemresan bli lättare, och "Mayflower" borde kunna nå England på bara fyra veckor. Det stod skrivet i stjärnorna att kapten Jones skulle vara död och begraven innan årets slut; enligt vad många anser hade hans hälsa undergrävts av de strapatser han fått utstå då han hjälpte kolonisterna att utforska kusterna av Cape Cod och kring Plymouths hamn. Inom ytterligare ett år skulle "Mayflower" vara förvandlad till ett multnande vrak som såldes för föga mer än värdet av hennes rigg och segel.

Men när "Mayflower" den 5 april

sedan jag börjat med

Acresan

som tar bort "ungdomsfinnar"

Ungdomsfinnar är för många ett stort problem som ofta skapar komplex och skygghet hos den drabbade. Men det finns hjälp — och effektiv sådan — i de medicinska preparaten ACRESAN-H och ACRESAN-S.

ACRESAN-H är ett *hudtvättmedel* som åstadkommer en effektiv tvättning av angripna hudpartier och samtidigt bidrar till att minska risken för fet och oren hud och därmed åtföljande besvär.

ACRESAN-S är en hudfärgad, täckande och antiseptisk *salva* som löser upp talgkörtelpropparna, vilka är en av orsakerna till finnarna. Genom täckförmågan döljer ACRESAN-S huddefekterna under behandlingen.

OBS! Receptfritt på apotek!

ACRESAN-H (hudtvättmedel) och ACRESAN-S (salva) — två effektiva preparat som utprövats vid bl.a. Dermatologiska Universitetskliniken i Lund.

MEDISAN - UPPSALA

1621 stävade ut ur Plymouths hamn, betydde det gamla fraktfartyget bara en enda sak för dem som hade samlats på stranden för att bevittna avfärden: det var deras sista länk med England som nu brast, deras sista möjlighet till återvändo som togs ifrån dem. Inte en enda gång i den engelska kolonisationens tidigare hävder hade ett skepp seglat hemåt utan att ett större eller mindre antal klenmodiga hade kommit störtande med böner om att få följa med tillbaka. Men trots att många av kolonisterna lät tårarna flöda fritt när "Mayflower" styrde ut till havs, stannade alla kvar i Plymouth.

I detta det oåterkalleliga beslutets ögonblick hade de alla, både landsflyktiga och "främlingar", blivit *pilgrimer*. Genom gemensamma lidanden och gemensamt utståndna faror hade de sammansvetsats i hjärta och sinne till en beslutsamhet och fasthet som ingen annan kolonistgrupp kunnat uppvisa.

De första amerikanerna

KORT innan "Mayflower" avseglade hade kolonisterna träffat på en annan engelsktalande indian. Han hette Squanto, och han kom snart att bli pilgrimernas bäste vän i Nya världen.

Squanto hade fantastiska upplevelser bakom sig. Redan innan kolonisterna hyrde "Mayflower" hade han korsat Atlanten fyra gånger. Han hade seglat till England 1605 ombord i en engelsk fiskebåt och gjort återfärden med ingen mindre än upptäcktsfararen kapten John Smith. Några år senare hade han befunnit sig bland de 27 indianer som rövades bort av kapten Hunt.

Squanto hade blivit såld som slav i Spanien men haft turen att falla i händerna på några munkar som ville försöka omvända honom. Småningom lyckades han på nytt ta sig till England, varifrån han sedan återvände till sitt hemland. Men när han denna gång steg i land vid Plymouth fann han att hela hans stam hade dukat under för en farsot. Squanto var nu den siste överlevande av patuxeterna.

Kolonisterna fick snart klart för sig att den vittbereste och kunnige indianen var "ett Guds särskilda verktyg till deras fromma". Då de i början av april började förberedelserna för vårsådden gav Squanto dem ett viktigt råd. De måste gödsla jorden i sina majsodlingar med fisk, sade han, eljest skulle det inte bli mycket bevänt med skörden.

Rådet försatte dem i bryderi. Av bitter erfarenhet hade kolonisterna vid det laget lärt att deras medförda fiskkrokar var för stora. Hittills hade de bara fått en enda torsk. Vad var att göra?

Squanto försäkrade lugnt att ån som rann genom kolonin inom några dar skulle vimla av stamsill som i stora stim sökte sig upp för att leka. När fiskstimmen kom, alldeles som Squanto hade förutsagt, visade han kolonisterna hur man skulle fånga stamsillen och hur man skulle sticka ner fiskarna i myllan — tre för varje jordhög innehållande fem majskorn — med huvudena tätt intill kornen. Slutligen rådde han de vita att sätta ut vakter vid åkerlapparna under de närmaste 14 nätterna, tills fisken hade ruttnat, ty annars kunde vargarna gräva upp den. Vakterna sattes ut, vargarna hölls på avstånd, majsen grodde och artade sig bra.

Det var under denna månad som livet i Plymouth kom in i de vanor som sedan under många år skulle forma tillvaron för kolonisterna. Från arla till särla upptogs dagarna av nybyggarlivets otaliga småsysslor. Åkrar och trädgårdstäppor fordrade ständig skötsel. Snickarna och andra händiga män, däribland John Alden, tillverkade möbler och bättrade på inredningen i husen. När kvinnorna inte lagade mat eller tvättade hade de ständigt göra med att lappa och laga det dyrbara klädförråd som man inte hade stora utsikter att kunna förnya på åtskilliga år.

Varje söndag genljöd Plymouth av trumvirvlar, och hela kolonin samlades på gatan för att med guvernör Carver i täten tåga till gudstjänst i gemensamhetshuset. De kläder man bar vid dessa tillfällen var inte de dystra svarta och bruna som puritanerna senare skulle införa i Nya världen. Pilgrimerna var barn av den praktälskande elisabetanska eran och ville ha färg på sin klädsel. William Brewster bar en violett dräkt och guvernör Carver en grann röd rock, en tredje man hade "himmelsblå strumpeband" och "en mössa med silverspetsar uppå". Männen bar alla på sina muskötter.

Gudstjänstförrättare var ådermannen Brewster. Han ansåg att bönerna borde vara många och korta hellre än långa och utdragna, och han ville hellre tala om Guds kärlek och nåd än dundra om Hans vrede. Brewsters inflytande skulle tränga djupt i Plymouths samhälleliga liv och göra kolonin ryktbar för milda lagar och religiös tolerans. En fransk jesuit som många år senare besökte pilgrimerna blev ytterligt höviskt mottagen — och till och med serverad fisk på fredagen — vid en tidpunkt då det i det engelska moderlandet medförde dödsstraff att härbärgera en katolsk präst.

Trots att Brewster och Carver båda var över 50 år gamla, framhärdade de i att delta i arbetet på åker och äng tillsammans med de yngre männen. En solhet dag i mitten av april släppte guvernör Carver plötsligt sin hacka och klagade över huvudvärk. Strax därefter förlorade han medvetandet och dog. Vid hans begravning saluterade en hedersvakt med en muskötsalva.

Nu stod man inför den kinkiga uppgiften att välja en ny guvernör. Den logiske efterträdaren borde ha varit William Brewster, men som styrande äldste i kyrkan var han automatiskt ur räkningen. En av pilgrimernas djupast rotade övertygelser gällde nödvändigheten av strikt åtskillnad mellan kyrka och stat. I England hade de själva upplevt de katastrofala följderna av en förening dem emellan.

Valet föll enhälligt på William Bradford, som med tiden skulle bli omvald över 30 gånger. Alltifrån hans första dag i guvenörsämbetet kom det en ny anda av glad framåtvilja över Plymouths offentliga liv. Yngre män som frivilligt hade sällat sig till pilgrimerna i det stora äventyret — "främlingar" som Stephen Hopkins och John Alden, landsflyktiga som Edward Winslow — intog nu de ledarplatser som deras duglighet berättigade dem till.

Det är ingen överdrift att kalla dessa människor för de första amerikanerna. Virginia var alltjämt en trakt där engelska ädlingar jagade efter en snabbt förvärvad rikedom, en det gryende brittiska imperiets utpost med intresse enbart för moderlandet. Men William Bradford och hans vänner sökte i Nya världen ett nytt, annorlunda sätt att leva. De hade kommit dit för att grunda ett folkstyrt samhälle under Guds spira.

Kärleken blomstrar

En av de första dagarna i maj firade kolonisterna det första bröllopet i Plymouth. Guvernör Bradford förrättade vigseln som förenade Edward Winslow, änkling sedan två månader, med Susanna White, som hade varit änka i tre månader.

Många liknande äktenskap ingicks under de närmast följande åren, allteftersom kolonisterna övervann sorgen efter sina förluster under den första, tragiska vintern. William Bradford, vars hustru Dorothy hade varit ett av de första offren för farsoten, gifte själv om sig 1623.

Men kärleksaffärerna förlöpte inte alltid i lugna banor i Plymouth. Hos Stephen Hopkins hade det sånär hänt att överhettade känslor lett till dråp.

Det Hopkinska hushållet led av samma trångboddhet som de andra små hemmen i Plymouth. Förutom Hopkins, hans hustru och fyra barn, bland dem lille Oceanus och den 15-åriga Constance, bodde där även de båda unga drängarna Edward Dotey och Edward Leister.

Constance var en söt och levnadsglad flicka, och det dröjde inte länge förrän de båda ungkarlarna tävlade om att få ett vänligt ord från den unga skönheten. På den tiden betraktades förälskelse som en obotlig sjukdom, och då Constance kokett uppmuntrade bägge ynglingarna blev följden att de greps av oresonlig svartsjuka.

I gryningen den 18 juni smög sig Dotey och Leister tyst ut ur huset och ner till den folktomma stranden. Där duellerade de med värjan i ena handen och dolken i den andra. Morrande som vilda djur, svärjande och förbannande, drev de varann fram och tillbaka längs vattenbrynet. Dotey stack värjan djupt i Leisters lår, och Leister skar upp handen på sin antagonist.

Snart hade deras stridsrop väckt den övriga kolonin, och Miles Standish kom rusande ner till stranden följd av flera män. Den rödhårige kaptenen var ursinnig. Han röt åt stridstupparna att de borde tänka på att kolonin var ständigt omringad av indianer och att ingen hade rätt att sätta sitt eget liv på spel, än mindre dräpa någon annan. Inför hans dragna värja lät sig syndarna avväpnas. Standish marscherade genast iväg med dem till guvernör Bradford.

I sin egenskap av kolonins domare gav Bradford de båda männen en skarp tillrättavisning. Till straff upphängdes de därefter, hopbundna med rep kring hals och fotleder "för att kyla av sitt heta blod". Det hade inte gått en timme förrän deras rop om nåd blev så hjärtskärande att Stephen Hopkins vädjade för dem hos Bradford. Guvernören lät sig gärna bevekas, och de båda friarna befriades.

Skön Constance gifte sig inte med

Lär barnen borsta tänderna starkare med Colgate Fluor

COLGATE FLUOR

med samma aktiva fluor (Na_2PO_3F) som svensk tandläkarvetenskap vid penslingsförsök konstaterat.

stärker tandemaljen

— *dessutom med frisk, god Colgate-smak!*

Ni som har ansvar för Era barns tandhälsa bör veta, att deras tänder utsätts för ständiga angrepp från bakterier och syror. Efter varje måltid ger kvarliggande matrester ny risk för tandröta.
Lär därför Era barn redan från början att borsta tänderna efter varje måltid. Se till, att de borstar på rätt sätt, och att de använder en bra tandborste. Riktig tandborstning med Colgate Fluor bör kunna ge ökad möjlighet att minska risken för tandröta. Colgate Fluor innehåller nämligen samma aktiva fluor som vid svenska penslingsförsök visat sig stärka tandemaljen mot syraangrepp.
De regelbundna besöken hos tandläkaren bör kunna ge barn och föräldrar glädjande besked om helare, friskare tänder.

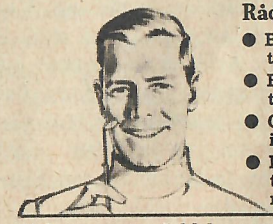

Råd från Tandvärnet

- **Borsta tänderna minst två gånger om dagen**
- **Borsta minst 2 minuter varje gång**
- **Glöm inte tändernas insidor**
- **Kom ihåg — en sliten tandborste gör ingen nytta**

Colgate — ett världsbegrepp för god tandvård

någondera. Kanske en smula skrämd av detta vittnesbörd om flirtens vådor, väntade hon hela sju år med att gifta sig och valde då en nykomling från England.

En tacksägelsefest

UNDER sommarens lopp fortsatte kolonisternas förhållande till indianerna att förbättras. Massasoit gick med på att skicka sändebud till indianerna på Cape Cod för att upplysa dem om, varför de vita männen hade tagit av deras majs, och för att erbjuda dem vederlag. Ett fredsfördrag slöts med de fientliga nauseterna.

Bara en enda gång svävade freden i allvarlig fara. I en närbelägen indianby började en underhövding vid namn Corbitant göra kritiska och hånfulla uttalanden om Massasoits fördrag med Plymouth. Då Squanto besökte byn blev han gripen och kvarhållen. Corbitant hotade att döda honom och ropade att om han väl vore borta skulle de vita männen "mista sin tunga".

Denna oroande underrättelse fick kolonisterna av en indian som hade bevittnat scenen, och guvernör Bradford kallade omedelbart kolonins styresmän till brådskande rådslag. Klokt nog beslöt de att satsa på en styrkedemonstration. Åtföljd av tio man gjorde Miles Standish nattetid en överrumplingsvisit i indianbyn och omringade hövdingens wigwam. Corbitant lyckades undkomma, men Squanto blev befriad.

Som klimax på expeditionen höll Standish ett hotfullt tal. Visserligen hade Corbitant flytt, sade han, men det fanns ingen plats i landet där han kunde känna sig trygg, om han fortsatte att håna Massasoits högtidliga fredsfördrag. Det var djärva ord av en man med bara 32 soldater bakom sig, men så länge Standish levde reagerade kolonin aldrig med eftergifter inför förolämpningar. Det kloka i denna politik framgick snart. Lyckönskningar och fredslöften strömmade in till den lilla kolonin från hövdingar när och fjärran, och den förödmjukade Corbitant fann snart för gott att be Massasoit om hjälp att stifta fred mellan honom och Plymouth.

Allteftersom veckorna gick blev det allt klarare för pilgrimerna att deras koloni höll på att på allvar slå rot i Nya världen. Fyra offentliga byggnader och sju privata bostäder stod nu helt färdiga. "Stora sjukan" var helt över, och de hotades inte längre av total utrotning.

Guvernör Bradford var bondson och hade de engelska skördefesterna i friskt minne. Han mindes också den årliga tacksägelsedag som invånarna i Leiden firade till åminnelse av stadens befrielse från det spanska väldet. Varför inte ställa till en liknande fest i Plymouth, så att kolonisterna kunde få "glädjas tillsammans under mera festliga former"?

Förberedelserna till den första "Thanksgiving Day" var snart igång. Kolonins åtta hektar majsåker hade gett en utmärkt skörd; däremot hade försöken att odla engelskt korn och engelska ärter slagit slint. Detta underströk hur ytterligt beroende pilgrimerna var av sina indianska bundsförvanter, ty utan majsen skulle de ha gått en verklig svältvinter till mötes. Säkert var detta ett av huvudskälen

till att man inbjöd Massasoit att delta i festen.

Bradford skickade fyra jägare till skogs, och på en enda dag sköt dessa tillräckligt många vildkalkoner för att mätta hela kolonin i närmare en vecka. Ål, hummer, ostron och musslor hämtades från det myllrande rika havet. Men allt detta överflöd tycktes krympa till intet när Massasoit anlände med inte mindre än 90 hungriga krigare.

Nitti matfriska indianer! Kolonisterna såg i andanom det mesta av sina vinterförråd försvinna i en enda stor matorgie. De visste inte att en skördefest var en välbekant företeelse för Massasoit och hans män. Nästan alla stammar längs Atlantkusten firade skördens mognande med en "Den gröna majsens dans".

Massasoit antog att han hade blivit inbjuden till Plymouths version av en indiansk skördefest och att han alltså förväntades ha "förning" med sig. Han sände bums ut några jägare i skogarna, och de kom tillbaka med fem "präktiga hjortar". Dessa överlämnades högtidligen till fem av den lilla kolonins ledare — guvernör Bradford, William Brewster, Miles Standish, Edward Winslow och Stephen Hopkins.

Men festmaten inskränkte sig ingalunda till enbart fisk och kött. Hushållens trädgårdstäppor bidrog med grönsaker av skilda slag. Man hade också under sommaren plockat vilda frukter och bär, krusbär, smultron, plommon och körsbär, och torkat dem enligt Squantos anvisningar. En del av dessa bakades nu in i deg och blev

föregångare till Nya Englands berömda pajer.

Kolonisterna hade också berett vin av vilda druvor, både vitt och rött, och indianernas första bekantskap med denna dryck stärkte dem i övertygelsen att deras nya förbundna besatt magiska krafter. Det är vidare mycket troligt att indianerna förvånade pilgrimerna med att rosta majs i lerkärl över glöden, tills kornen plötsligt exploderade och förvandlades till små vita, fjäderlätta kuddar. Indianerna hade nämligen redan länge ätit popcorn.

Nästan all matlagning försiggick i det fria — rådjur, kalkoner, gäss och fasaner stektes på spett; humrar och ostron halstrades på glöden; musselsoppor och viltstuvningar sjöd i järngrytor över flammande eldar. När man inte åt roade sig värdfolk och gäster med gemensamma lekar och tävlingar. Det förekom uppvisningar i målskjutning med både musköt och pilbåge, och indianernas förtjusning kände inga gränser när några av de yngre männen, bland dem John Alden, tog aktiv del i deras kapplöpningar och brottningstävlingar.

Miles Standish, som aldrig försummade ett tillfälle att imponera på indianerna med sin lilla armé, bjöd på en militärparad som kulminerade med att han fyrade av en av fortets kanoner. Indianerna hade förundrat sig över musköternas knallar, men ljudet av denna jättebössa tycktes stjäla själva åskan från himlen. Sannerligen, Massasoit hade gjort klokt i att röka fredspipa med detta folk.

Maratonätandet, drickandet och glammandet pågick i tre hela dagar. Under nätterna sov indianerna på fälten kring den lilla staden. Skingrade var de farhågor som en gång hade kommit Standish att sätta ut vaktposter, ty när den första tacksägelsefesten var till ända hade den formella alliansen mellan Plymouth och Massasoit förstärkts med personliga vänskapsband. Rödskinn och blekansikten skildes under utväxlande av löften om att åter mötas till fest och gamman nästa höst och många många kommande år.

Ett enda litet ljus

VINTERN ryckte allt närmare, och kolonisterna förberedde sig efter bästa förmåga för de stundande magra månaderna. Man lade nya lager vass på taken, tätade väggarnas springor och fogar med lera och jagade flitigt för att fylla på förråden av fågel och vilt.

Men ett plötsligt avbrott inträdde i allt detta arbete då en indian upphetsad kom löpande in i staden med märkliga nyheter från Cape Cod. Därifrån hade man siktat ett skepp med kurs på Plymouth. Ett stort skepp med segel. Ett av den vite mannens skepp!

Nyheten framkallade allmän uppståndelse och oro. Man väntade ju inget skepp från England, och kolonisterna fruktade därför att det kunde vara en fransk eller spansk kapare eller pirater som var ute efter rov. Bradford gav snabbt order om att en kanon skulle fyras av för att kalla hem dem som var ute och jagade. Miles Standish posterade ut små styrkor längs stranden för att slå tillbaka eventuella landstigningsförsök.

Några timmar gick, och så blev det mystiska fartyget synligt utanför hamninloppet. En flagga gick i topp på stormasten, och pilgrimerna ansträngde sig att urskilja färgerna. Det var Union Jack — den engelska handelsflaggan! En storbåt sjösattes från skeppet, och då den satte kurs mot stranden igenkände många av pilgrimerna den gestalt som stod upprätt i förstäven: det var deras gamle vän Robert Cushman, han som hade hjälpt dem att hyra "Mayflower".

Allt som allt 35 passagerare steg i land från det goda skeppet "Fortune". De flesta var män, och alla var friska och starka. Det bästa av allt var dock att Robert Cushman hade med sig ett nytt privilegiebrev som svar på den ansökan pilgrimerna hade skickat med den återvändande "Mayflower". Den nya koncessionen bekräftade pilgrimernas besittningsrätt till Plymouth och erkände även deras författning. De bemyndigades att stifta lagar och förordningar enligt vilka de själva kunde styra sitt samhälle på majoritetsprincipens grundval.

Då William Bradford granskade nykomlingarna och såg deras kraftiga kroppar och ivriga ansikten, måste han ha känt att de värsta svårigheterna var över för honom och hans medresenärer. Vad än framtiden kunde bära i sitt sköte, skulle Plymouth överleva och blomstra.

I pilgrimernas spår skulle följa nya skaror människor av skilda bekännelser, som skulle grunda nya och mäktigare kolonier på denna stora kontinent. Men ingen annan skulle i så renodlad form som Plymouthkolonin förete den unika förening av mod och tro som är den amerikanska nationens upprinnelse.

Kanhända fylldes William Bradford redan då av den stillsamma stolthet som talar ur de flera år senare nedskrivna rader, vari han sammanfattar det stora äventyret:

> Såsom ett enda litet ljus kan tända tusenden, så haver det ljus som här tändes lyst för många, ja, måhända för hela vår nation . . . . Vi hava noterat dessa händelser på det att I mån inse deras värde och icke i tanklöshet bortslösa vad edra fäder med så mycken möda hava förvärvat.

Skol-TV

ÅTTIÅRIGE Charles Bayley i Blackpool, England, ger TV äran av att han blivit en studerad karl på gamla dar. "Jag vart så utledsen på programmen", förklarar han, "att jag gav mej av hemifrån och skrev in mej i en aftonskola bara för att slippa se på eländet."

Det var fem år sen. Och nu har han betyg på goda insikter i grammatik, litteraturhistoria, franska, matematik och latin. -AP